A PROJECT OF
BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

הלכות שטרות ג

AGREEMENT VALIDATION CLAUSE

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות

עומקא דדינא

Compiled by the Bais HaVaad Halacha Center.

Project Editor: Rav Baruch Fried, Dayan at Bais HaVaad

For additional copies of this Kuntras, to sign up for Yorucha, or to obtain the Yorucha supplements (see back of booklet):

BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

105 RIVER AVENUE, SUITE #301
LAKEWOOD, NJ 08701
1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412
WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA
YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

BAIS HAVAAD DIVISIONS

- Business Halacha Services
- Bais Din & Dispute Resolution
- Zichron Gershon Kollel for Dayanus
- Medical Halacha Center
- Kehilla & Bais Din Primacy Initiative
- Halachic Awareness & Education

תוכן העניינים

הלכות שטרות - חלק א'

- סוגי שטרות וטענת פרעתי..... 10
- קיום עידי השטר..... 17
- דין נאמנות בשטר..... 18
- אופני כתיבת שטר..... 23

הלכות שטרות - חלק ב'

- הלכות תנאי..... 28
- גדר אסמכתא..... 31
- קנין בבית דין חשוב..... 37
- במקום שאין ב"ד חשוב..... 39

הלכות שטרות - חלק ג'

- קנין אודיתא..... 44
- הלכות מודעה..... 47
- ביטול מודעה..... 52
- קבלת דעת יחיד..... 56
- דוגמא לסעיף הסכם..... 59

הלכות שטרות - חלק ד'

- קנין דברים..... 62
- שכר קבלת אימון (training)..... 63
- אי-תחרות של החתם סופר..... 64
- שיווי אי-תחרות..... 69
- דין מערופיא ושאר זכויות המשכיר..... 72

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

ARYEH WEISS & FAMILY

THE KUTOFF FAMILY
לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל, ברכה לאה בת ארי ה לייב ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L לז"נ
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

BARRY LEBOVITS & FAMILY

CONTRACTS

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in the coming four-week Sugya.

TYPES OF SHTAROS

- **Ksav Yado (IOU):** A written document or signature of the liable party(s). This type of document will binding even without all of the Halachic requirements which are specific to a document signed by witnesses. Consequently, one should be very careful about signing documents without careful attention to the details contained within. This concern is somewhat mitigated nowadays with most formal contracts needing a countersignature, meaning the contract gets sent back and forth multiple times before it is finalized, thus it is unlikely for significant changes to happen without his knowledge and consent.
- **Eidim (Witnesses):** This has many requirements, as we are worried about the eidim's signatures being misused for fraudulent purposes. For example, leaving blank spaces in a signed contract to fill out later would not be allowed.

ITEMS THAT CAN MODIFY OR NULLIFY A CONTRACT:

- **Tenaim**- These are stipulations that are included in the contract whose fulfillment or non-fulfillment will either void or ratify the agreement.
- **Asmachta**- an agreement that is inherently lacking in the commitment of the parties to its terms, is not a binding agreement even if it is written and signed. There are many explanations and opinions that will be discussed in the Mareh Mekomos and shiurim, but a basic explanation is that an agreement is essentially just a penalty, such as when one creates unnecessary or exaggerated penalties for non-performance. This will not be valid as he only agreed to it because he assumes that this clause or penalty will never come to fruition.

AGREEMENT VALIDATION CLAUSES:

- **Kabalas Da'as Yachid**- Normally the cardinal rule in monetary law is hamotzi mechaveiro alav ha'raya, you can't excise money from a muchzak unless there is significant proof, usually in the form of eidim. There are many areas of dispute among poskim when it comes to contracts. That being the case, there are many times when batei din have to go with the concept of hamotzi mechaveiro, and whoever is holding the money keeps it, as there is no consensus in Halacha. Kabalas da'as yachid is a clause that says even if a minority of poskim say the shtar should be upheld in a specific circumstance, it is binding. This is to ensure that the intention of the contract stands even in the face of a muchzak.
- **Bittul Moda'ah**- Many people will try to invalidate a contract by claiming that they only agreed to the contract under duress, and they can even execute a Halachic disclaimer known as a moda'ah to help them in this regard. Bittul Moda'ah is a clause that guards against false claims of duress and disclaimers.

NON-COMPETE AGREEMENTS:

- Non-Competes have many inherent problems, both Halachic and *lehavdil* legal. Oftentimes, Halacha would recognize a legal contract even if it was not made exactly according to halacha. This could be either because of Situmta (common industry practice) which is recognized by halacha, or because the legal contract is binding halachically in its own right for various reasons. With non-competes though, it is very difficult to have a legal non-compete as strong as an employer would like, and even if they are legally binding it may not be validated according to Halacha if it isn't properly contrived.

Importance of Writing a Contract:

In secular law, the "statute of frauds" requires certain contracts to be in writing in order to be valid, however in Halacha, this is not the case. While there are some agreements that require a kinyan, generally speaking, a written contract is not necessary unless one is intending to impose a lien on someone else's property. However, the Gemara in eizehu neshech says that if one lends money without witnesses he transgresses on lifnei iveir as it makes it very easy for the borrower to deny it. This is not just referring to loans, but rather any scenario where one is entrusting money or assets in a loan or partnership without proper corroboration. A contract is of supreme importance as it takes away a lot of ambiguities, and can help avoid a lot of machlokes.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON
Halachic Deals & Documents

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1. I asked a good friend for a loan, and he insisted on having a halachic contract drafted. Is that halachically necessary? If yes, how formal must it be?

2. Why do I need a Halachic contract? What is wrong with a regular legal one? What is the minimum that is advised/required?

3. If I admit that a contract stating that I owe someone money is authentic, can I also say that I paid it?

4. Does an email confirmation to previously discussed terms have the Halachic status of a shtar? How about Docusign, WhatsApp/text, and checkbox signatures?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

הלכות שטרות ג'
AGREEMENT VALIDATION CLAUSE

תוכן העניינים

- קנין אודיתא 44
- הלכות מודעה 47
- ביטול מודעה 52
- קבלת דעת יחיד 56
- דוגמא לסעיף הסכם 59

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי׳ פי״ח מהל׳ מלוה הל׳ ג סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ קיג סעיף א:

קמג ב מיי׳ שם הל׳ ה סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קיז סעיף א:

קמז ט מיי׳ פט״ז מהל׳ עדות הל׳ ג סמג לאוין קטו טוש״ע ח״מ סי׳ לז סעיף טו:

גמרא

בסתמא דלא משתעבדא ליה מאי טעמא מטלטלי נינהו [א]ומטלטלי לבע״ח לא משתעבדי ואע״ג דכתב ליה מגלימא דעל כתפיה הני מילי דאיתנהו בעינייהו אבל ליתנהו בעינייהו לא אלא [ב]אפילו עשאו אפותיקי נמי לא מאי טעמא כדרבא (א) דאמר רבא [ג]עשה עבדו אפותיקי ומכרו בעל חוב גובה ממנו [ד]שורו וחמורו אפותיקי (ב) ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו מאי טעמא האי אית ליה קלא והא לית ליה קלא וליחוש דלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי דאמר רבה [ה]אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי קני (א) מקרקעי קני מטלטלי ואמר רב חסדא [ו]והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי הכא במאי עסקינן כגון שלקח ומכר לאלתר וליחוש דילמא [ז]דאיקני הוא (ג) שמעת מינה (ד) דאיקני קנה ומכר קנה והוריש לא משתעבד לא צריכא דקאמרי עדים ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם והאמר רב פפא אע״ג דאמור רבנן המוכר שדה לחבירו שלא באחריות ובא בע״ח וטרפה אינו חוזר עליו נמצאת שאינה שלו חוזר עליו (ה) הכא במאי עסקינן במכיר בה שהיא בת חמורו ורב זביד אמר [ח]אפילו נמצאת שאינה שלו אינו חוזר עליו דא״ל להכי זביני (ו) לך שלא באחריות גופא אמר רבין בר שמואל משמיה דשמואל [ט]המוכר שדה לחבירו שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו היכי דמי

אי

רש"י

בסתמא. שלא ייחד לו פרה וטלית בפירוש דלא משתעבדא ליה לבע״ח הך פרה וטלית: לא משתעבדי. דלית להו קלא ולא יזהרו לקוחות דאי משתעבדי אין לך אדם שלוקח עוד מטלטלין מחבירו דלמא טרפי להו מיניה: אלא אפילו עשאן אפותיקי. להך פרה וטלית שיחדן לו לגבות חובו משם אם לא יפרענו עד זמן פלוני: אפותיקי. פה תהא קאי: עשה. לוה עבדו אפותיקי לבעל חובו ומכרו אחרי כן הלוה לאיש אחר: אית ליה קלא. ואפסידו לקוחות אנפשייהו: והא לית ליה קלא. פרה וטלית ולא ידעו הלקוחות להזהר והלכך מעיד לו עליה דאין מעמידה בפני בעל חובו: ומקשינן ואכתי בפרה וטלית אמאי מעיד וניחוש דלמא אקני ליה האי מוכר מטלטלי אגב מקרקעי לבעל חובו להשתעבד לו לגבות חובו מהן אם לא יפרענו בזמנו וחזר ומכרם וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמידן בפני בעל חובו והכי אשכחנא דכה״ג משתעבדי מטלטלי לבעל חוב דאמר רבה כו׳ וגבי מטלטלי מן הלקוחות דנכסים שאין להם אחריות כגון מטלטלין נקנין עם נכסים שיש להן אחריות לענין מתנה בכסף בשטר ובחזקה(ה) והוא הדין לענין שעבוד דמיגו דחייל שעבוד אמקרקעי חייל נמי אמטלטלי אבל אקני ליה מטלטלי גרידי בסודר להשתעבד לו לכשיגיע זמנו אם לא יפרענו יגבה מהם לא קני ואפילו בלשון מתנה דכל דאי לא קני דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא בפרק איזהו נשך (ב״מ דף סו:): ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה. בשטר השעבוד דלגמרי משעבד להו למטלטלי בהדי מקרקעי: דלא כאסמכתא כו׳. דכיון דאין זו מכירה גמורה ולא מתנה ולא משכון אלא שעבוד בעלמא ודמי לאסמכתא דקאמר ליה אם לא אפרע לך לזמן פלוני תגבה מכאן הלכך צריך לכתוב בו לאלומי שטריה דלא כאסמכתא דאסמכתא לא קניא: טופסי דשטרי. הוא שטר העשוי להעתיק ממנו שטרות ולא נכתב לגבות בו ואין בו ממש: הכא במאי עסקינן.

תוספות

עשה עבדו אפותיקי ומכרו כו׳. אפילו אי סבר רבא דעבדי כמקרקעי דמי(ח) נקט אפותיקי לאשמועינן בין בשטר בין בעל פה: שורו אפותיקי ומכרו כו׳. הא דלא חשיב מכר בהדי הקדש דמפקיע מידי שעבוד(ט) משום דהקדש מפקיע אפי׳ אקני ליה מטלטלין אגב מקרקעי מה שאין כן במכר(י): והוא דכתב דלא כאסמכתא. מספקא לן אי במטלטלי אגב מקרקעי דוקא או אפילו במקרקעי לחודיה: כגון שלקח ומכר לאלתר. הוה מצי למיפרך א״ה אפי׳ בית ושדה נמי אלא מגופה פריך: דלא הוה ליה ארעא מעולם. מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות ונתתי לו ארבע אמות בחצרי אע״ג דלית ליה קרקע משום דאין לך אדם שאין לו ארבע אמות בארץ ישראל דקרקע אינה נגזלת(כ) אי נמי דאין לך אדם שאין לו ד׳ אמות לקברו (א) דהכא משמע דאפשר שאין לו קרקע וכן משמע בפ׳ שלישי דקדושין (דף ס: ע״ש) הרי את מקודשת לי [ט]על מנת שיש לי קרקע משמע דאפשר שאין לו ודוחק להעמיד בגר שאין לו חלק בארץ ועוד דא״כ לא יעשה אדם שני שטרי הקנאה שהראשון קנה ארבע אמותיו ונראה לר״ת דהיינו טעמא כיון שמודה שיש לו קרקע וחוב הוא לו שהרי על ידי קרקע מקנה לחבירו אפילו יש כמה עדים שמכחישים אותו הרי הודאת בעל דין כמאה עדים ולא חיישינן למיחזי כשיקרא כדאשכחנא (לקמן דף קמט.) גבי איסור גיורא דנפק אודיתא מבי איסור ואף על גב שהיה איסור משקר(ל) [י]הקשה מהר״ר חזקיהו דמכל מקום ניחוש הכא דלמא אקני ליה מטלטלין אגב קרקע והודה שיש לו מקרקעי אע״פ שלא היו לו מעולם ונראה דכולי האי לא חיישינן שמא שיקרו[ז] להודות ונראה לו דבזמן הזה שרגילים לכתוב והקניתי לו ארבע אמות בחצירי א״כ מילתא דשכיחא היא וא״כ מכר לו פרה וטלית אין מעיד לו עליה אע״ג דאיכא עדים דלא היה ליה ארעא מעולם:

אי

דמי מעיד כגון שקנה הך פרה וטלית ומיד מכרה בפנינו דודאי לא לוה בינתים ולא שעבדם למלוה: וניחוש דלמא דאיקני אמר ליה. כלומר אכתי איכא למיחש דאקני ליה להך פרה וטלית למלוה אגב מקרקעי והיכי דמי כגון דמקמי הכי כשלוה כתב למלוה בשטר משעבדנא לך אגב מקרקעי כל נכסי דקנאי ודעתיד אנא למיקני וכשלקח הפרה והטלית אחרי כן נשתעבדו לו מיד ואכתי אמאי מעיד אלא מדלא חיישת להכי איכא למשמע דמי שכותב כן דאקני האומר לחבירו נכסים שאני עתיד לקנות אני מוכר לך או משעבד לך ואחר כן קנה ומכר לאחרים או כתב לו דאיקני והוא קנה אחרי כן ומת והוריש לבניו לא משתעבד להאי שכתב לו דאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לידו אע״פ שעתיד לבא ובעיא היא לקמן בפרק מי שמת ולא איפשיטא ומשמע מהכא דלא משתעבד: לא צריכא. הא דאמרי׳ מעיד ולא חיישינן לדלמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי כגון דקאמרי עדים ידענא ביה כו׳ והלכך לא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי שהרי לא היו לו מקרקעי והלכך מעיד דכיון שמכר לו הך פרה וטלית בלא אחריות וגם אין מעמידה בפני בעל חובו לאו נוגע בעדותו הוא כלל והשתא מתוקמא אפילו בלא לקח ומכר לאלתר והא דלא קאמר אלא לא צריכא משום דאמורא לא תירץ הכי לעיל אלא סתם הגמרא תירץ כן [ושיטה זו נוהגת ברוב המקומות[ד]]. ופירש ר״ח ידעינן ביה בהאי דלא הוה ליה ארעא מעולם צריכי לאסהודי הכי זה האיש לא נתפרש ממנו[ה] מעודו ועד היום ובדי לנו במה שקנה וכי לא קנה קרקע מעולם לא במתנה ולא בקניה כגון הא דגרסינן בהאשה רבה ביבמות (דף פח.) נשאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה אמר רב לא שנו אלא שנשאת כו׳ ומסקינן בה לא צריכא דאתו תרי ואמרי אנן הוינן בהדיה מכי נפק ועד השתא ואתון לא ידעיתון ליה כו׳: נמצאת שאינה שלו. שהעידו עדים שגזלה המוכר ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר לוקח על המוכר ולא הויא מכירה כלל דבשלמא היכא דטרפה בעל חוב הויא מכירה דעביד איניש דזבין ארעא ליומיה בשביל פירות יום אחד כדאמרינן בבבא מציעא (דף יד.) ופירות שאכל שלו הן כדאמר שמואל בפרק שנים אוחזין בטלית (שם דף טו.) בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא אבל לוקח מגזלן אמר התם (דף יד:) המוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו אמר שמואל מעות יש לו שבח אין לו ללוקח אלא הדרא ארעא והדרי פירי וכל השבח והלכך כיון דלא מרויח מידי לאו מכר הוא כלל והכא נמי גבי פרה וטלית אמאי מעיד הא איכא למימר דנוגע בעדותו הוא דניחא ליה למוכר דתיקו ביד לוקח דאי מפיק ליה מיניה מערער בעדים שמעידין שהיא של מערער הרי נמצא שאינה שלו של מוכר אלא גזלה מהאי מערער ומכרה לזה ויחזור לוקח עליו דמוכר ואף על גב דשלא באחריות מכר: ומשני במכיר בה. הלוקח ומודה בפני עדים שהפרה זו בת פרתו של מוכר היא ולא גזלה מעולם וכן הטלית נארג בביתו והודאת בעל דין כמאה עדים(ו) דמי ואילך מערער בעי לאפוקה מיניה בעדי שקרים או טועים דין בהמת המערער לבהמת המוכר דהשתא לא הדר לוקח עליה למוכר כיון למודה דשלו היתה והלכך מעיד לו מוכר לפסול עדיו של מערער דלאו נוגע בעדותו הוא והא דנקט חמורו ולא בת פרתו משום דלקמן[ח] אמרינן הכי: ורב זביד אמר. אף על גב דאינו מכיר בה שהיא בת חמורו מעיד לו עליה דאפילו ודאי גזלה אינו חוזר עליו דאמר ליה להכי זביני[ט] לך כו׳:

אי

רבינו גרשום

אבל פרה וטלית דודאי אם מכר לו א) מצי להעיד לו דלא מיבעיא בסתמא היכא דיש לו מטלטלין סתם דלא שיעבדן לבעל חובו אותה פרה וטלית דודאי אם מכרו לאחר לא משעבדינן ליה דמטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי. אלא אפי׳ היכא דעשאו אפותיקי לפרה וטלית לבעל חובו לא משתעבד ליה כדרבא וכו׳. האי עבד אם נעשה אפותיקי לבעל חובו אית ליה קלא ולא איבעי ליה לזבוניה מש״ה בעל חוב גובה הימנו ואינו מעיד לו מפני שמעמידו בפני בעל חובו אבל פרה וטלית לית ליה קלא ולא הוה ליה לאסוקי אדעתיה ולא מידי ומש״ה אין גובה מהן ולהכי מצי מעיד דאין מעמיד בפני בעל חובו ולאו נוגע בעדות הוא: ומקשי׳ בפרה וטלית אמאי מעיד וניחוש דלמא אקנה לו לבעל חובו מטלטלי אגב מקרקעי שיהיו משועבדים לו וכי האי גוונא משתעבדי ללוקח וחזר ומכרן וכי מעיד ללוקח שהן שלו נוגע בעדות הוא מפני שמעמי׳ בפני בעל חובו. ומנא לן דמשתעבדי לבעל חוב דאמר רבא אקני ליה וכו׳ ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה כשהקנה לו אגב קרקע דלא כאסמכתא כלומר שלא בתנאי כותבן לו ולא כטופסי דשטרא כלומר לא כמו שמוצא שטר ומעתיקו דאין אדם יכול לגבות באותו טופס אלא כחומר כל השטרות שהן עיקר וכיון דכתב ליה הכי משתעבדי ליה ובדין הוא דלא מצי מעיד דנוגע הוא דמעמידן בפני בעל חוב. הכא במאי עסקינן דמצי מעיד לו כגון שלקחן בפנינו ומכר לאלתר דלא משעבדין לבעל חובו ולהכי מעיד: ומקשי׳ וניחוש דלמא הכי כתב ליה בשטר לבעל חובו דקנאי ודאיקני דמשמע כל מה שאני עתיד לקנות יהא משועבד לך ואכתי אמאי מצי מעיד אפי׳ כשלקח בפנינו מדלא חיישי׳ להכי מצי מעיד שמעת מינה להיכא דכתב לבעל חובו דאיקני יהא משועבד לך וקנה ומכר או הוריש לא משתעבד לבעל חוב. מהכא ליכא למישמע דאיקני אי משתעבד או לא והכא א״כ אמאי מצי מעיד לא צריכא משום דקאמרי עדים ידענא ביה בפלוני בהאי דלא הויא ליה קרקע מעולם וליכא למיחש דמטלטלי אגב מקרקעי הקנה לו מש״ה מעיד דאין מעמיד בפניו: ומקשי׳ והיכי מצי למימר רבין בר שמואל לעיל דמש״ה מצי מעיד גבי פרה וטלית דכין שלא באחריות מכר לו לאו לאוקמי קמיה בעל חובו קא בעי וכדמתרצינן והאמר רב פפא אע״ג דאמור רבנן וכו׳ נמצאת שאינה שלו. דאסהידי עדים שגזלה ומכרה לו ובא בעל השדה ונטלה ממנו חוזר הלוקח עליו על המוכר והכא נמי אמאי מצי מעיד הא איכא למיחש דלמא גזלה ולהכי מעיד לו דלמא כי היכי דלא מפיק לה המערער מידו דאי מפיק לה הואיל ונמצאת שאינה שלו דגזולה חוזר עליו הלוקח ואיכא למיחש שמא נוגע בעדות הוא דגזלה ואמאי מעיד: הכא במאי עסקינן. דמצי להעיד במכיר בה הלוקח שאותה פרה בת חמורו כלומר שבת פרתו היא ולא גזולה היא דשלו הוא דמכיר זה דשלו היא ומשום הכי מצי מעיד דלאו נוגע בעדותו הוא ומשום הכי נקט הכא בת חמורו ולא בת פרתו אגב דאיצטריך לן לקמן למימר בת חמורו קאמר נמי הכא ולא משום דוקא: דאמר ליה להכי זבינא לך שלא באחריות. דלא תהדר עלי ולא נוגע בעדות הוא: היכי דמי. האי מוכר:

חשק שלמה על רבינו גרשום א) נראה דצ״ל אם מכר לו שלא באחריות מצי להעיד וכו׳.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ב״ק יא: ודף לג: (גיטין מא.), ב) [ע״ תוס׳ כתובות מט: ד״ה אלמנה, ג) קדושין כו., ד) ב״מ ג., ז) כה., ה) ב״ק יב., ט) גיטין מ:, י) [ועי׳ תוס׳ גיטין מ: ד״ה הקדש ותוס׳ ערכין כג: ד״ה משום], כ) ב״ק קיז., ל) [וע״ע תוס׳ ב״ק קד: ד״ה אגב ותוס׳ כתובות נד: ד״ה אפ״ה אם רלה].

הגהות הב"ח

(א) תוס׳ ד״ה דלא הוה וכו׳ דהכא משמע. נ״ב עיין פרק מי שמת דף קנ ע״ב[ד]:

גליון הש"ס

תוס׳ ד״ה דלא כו׳ ע״מ שיש לי קרקע. שם איתא ע״מ שיש לי בית כור עפר ואם כן אודא לגאים זו:

ליקוטי רש"י

הגהות וציונים

א] גי׳ רש״ל גובה מקרקעי גובה מטלטלי (וכ״א הגי׳ בכמ״מ בפי״ח מהל׳ מלוה הל׳ ב׳) (גליון), וכעי״ז בכת״י. ב] ג״א א״ל (גליון) כ״ה בכת״י וברשב״ם ובריו״ף ובר״ש: ג] צ״ל זבני (דבש תמר) כ״ה בריו״ף וברא״ש ובב״י סי׳ רכה ס״ו: ד] גי׳ רש״ל (גליון): ה] ר״ל לא פירש "מאתנו" וזה פירוש "ממנו" (ב״ש, מצור דבש) וא״צ להג׳ מראה כהן עיי״ש: ו] כאן הס״ד ומכאן ואילך הוא הג״ה מהרי״ח (מהרש״ל) וכ״ה בהגהות אשר״י: ז] צ״ל שיקר (באה״מ): ח] ועי׳ גם לקמן בדף קמח ע״ב בהגהות הב״ח אות ג׳:

קנין אודיתא

גמרא בבא בתרא דף מד:, תוספות ד"ה דלא

מבואר בדברי הגמרא שיש היכי תמצי שעדים יכולים להעיד על אדם שלא היה לו קרקע מעולם. אולם תוספות הביא מנהג לכתוב בתוך שטרות שהקנה לו מטלטלין אגב קרקע אע"ג שידוע שאין לו, וביארו שזה מהני מדין הודאת בעל דין.

The Gemara posits a scenario wherein witnesses can testify conclusively that someone never owned any real estate at all. However, Tosafos cite a common practice to base transactions on presumed ownership of real estate, despite not actually owning any, due to the rule of *"hoda'as baal din"*: self-admission of the obligating party.

סעיף ב' טו] **אין צריכין להיות צבורים בתוכה.** לקמן סימן ר"ב סעיף א' ב' חילק המחבר והוא מדברי הרמב"ם [פ"ג ממכירה ה"ח-ט'] דאם הם צבורים בתוכו אז א"צ שיאמר המקנה קנה המטלטלין אגב קרקע, אלא מיד שקנה הקרקע באחד מדרכי הקנין שקונין בהן הקרקע נקנו המטלטלין עמהן, ואם אינן צבורים בתוכה, אז צריך שיאמר לו קנה המטלטלין אגב קרקע או עם הקרקע, והטור [שם סעיף ב'] ומור"ם כתבו שם דבכל ענין צריך לומר לו קנה אגב קרקע: י] **ועבדים משתעבדי.** ואע"ג דלקמן ריש סימן ר"ב נתבאר בטור [סעיף ז'] גם בדברי המחבר שם סעיף ח' דהמקנה עבדים אגב קרקע לא (משתעבדי) [*מקניין] אא"כ הן בתוכו, היינו דוקא שם דמיירי בקנין גמור, אבל להיות שעבודו של מלוה חל עליהן בקנין אגב קרקע, משתעבדי אפילו אינן על הקרקע, דכל שמשעבד אגב קרקע יש לו קול וחל עליו השעבוד, עיין פרישה [סעיף ה']. וע"ל סימן ס' [טור סעיף י'] וסימן קי"ב [טור סעיף א'] ור"ט [סעיף ג' וב"י שם] שכ"כ הטור לענין דברים שלא באו לעולם דג"כ חל עליו שעבוד אף דלא חל עליו קנין, ומטעם שכתבתי שם [סימן ס' פרישה סעיף י' וסמ"ע סקי"ח]: יא] **אפילו בקרקע כל שהוא כו'.** ז"ל בעל התרומות [שער מ"ג ח"א סי"א] [וב"י [סעיף ר'] הביאו], והקנאת ד' אמות בחצירי דכתבינן, לאו דוקא ד' אמות דאפילו בכל שהוא סגי: יב] **יכתוב הקניתי לו ד' אמות בחצירי.** *עיין פרישה [סעיף ח'] שם כתבתי דכשאין אנו מוחזקין בו דלית ליה קרקע, אז אפילו כתב בהשטר סתמא דהקנה לו מטלטלי אג"ק סגי בהכי ואמרינן ודאי יש לו קרקע, אבל כשאנו מוחזקין בו דלית ליה קרקע, לא סגי בהכי, דדילמא טועה וסובר דמקנין מטלטלין אגב קרקע שאינו שלו, ואינו יכול להקנות מטלטלין אגב קרקע אא"כ הקנה לו בפירוש בפנינו ושאלו העדים את פיו אם יש לו או כתב כן בשטר (הרשאה) [*השעבוד] הקניתי לו ד' אמות קרקע, ואז אמרינן כיון דידע דצריך הקנאה אינו משקר ובודאי יש לו קרקע אף שאין אנו יודעין בה: **סעיף ג'** יג] **מפני תקנת השוק.** דלא ירצה שום אדם לקנות מטלטלים מחבירו, וכמ"ש הטור והמחבר לעיל ריש סימן ס' [טור סעיף ד' ומחבר סעיף א'] ע"ש: יד] **אם כתב לו דאקני.** [*דאי לא כתב לו דאקנין] יכול השני לומר כיון שלאחר שלוה ממך קנהו קודם שלוה ממני, הרי הוא משועבד לי לבדי, וכמ"ש בטור ובדברי המחבר בסימן ק"ד [טור סעיף ד' ומחבר סעיף ה' ובסמ"ע סקט"ו], משא"כ כשכתב לראשון דאקני, ואף שכתב גם להשני דאקני מ"מ משועבדים לראשון, וכמ"ש בסימן ק"ד [סעיף ד']. אלא שצריך עיון כיון דלא בא אלא ללמדינו בהאי דינא דאין תקנת השוק בלוה ולוה, א"כ למה כתב האי דינא בדלא היה להלוה מטלטלין בשעת הלואה וקנאם ביני ביני והוצרך לכתוב דקדימת הראשון על השני הוא מכח דכתב לו דאקנה, היה ללמדינו האי דינא בהיו לו המטלטלין קודם הלואת שניהן ושיעבד אח"כ לכל אחד אגב

(בשוליים: ע"פ שלחן הטהור ומשה"א סק"א, וכעי' זה ביד אפרים; ש"ך בה"י: עיין לקמן סימן ר"ב סעיף ז' בהג"ה, ועיין לקמן סימן ר"ז סעיף ע"ו; תומים סק"ה; ע"פ יד אפרים; ע"פ ש"ך סק"ג)

ב [י]כשמשעבדים מטלטלי אגב מקרקעי [טו]אין צריכים להיות צבורים בתוכה [ס]ואפילו מטלטלי דניידי כגון בעלי חיים [י]ועבדים משתעבדי [יא][ט]ואפילו בקרקע כל שהוא יכול לשעבד הרבה מטלטלים [ז]ואם אין ללוה קרקע והמלוה זיכה לו בתוך שדהו באחת מהקנאות שקונים בהם קרקעות [ל]או שהשאילו או השכיר לו קרקע כל שהוא הרי זה מקנה עליו כל מטלטלין שירצה [ל]ואין צריך לסיים המקום שקנה אגבו המטלטלין [מ]ואם אין קרקע גם למלוה [יב]יכתוב הקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי ואגבן הקניתי לו המטלטלים *ואף על פי שאין אנו יודעים לו קרקע [י]הודאת בעל דין כמאה עדים לחובתו.

ג [ס]בזמן הזה אפילו שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי אינו טורף ממטלטלים שמכר או נתן [יג]משום תקנת השוק [ג][ע]ומיהו [יד]אם כתב לו דאקנה ואחר כך

ציונים ומקורות ג) בעל התרומות בשער מ"ג ח"ד ס"י ב"י וד"מ סימן ס' ס"ד.

סעיף ג' ג) **אם כתב לו דאקני כו'.** דאי לא כתב לו דאקני יכול השני לומר כיון שלאחר שלוה ממך קנהו קודם שלוה ממני, הרי הוא משועבד לי לבדי, כצ"ל בסמ"ע ס"ק י"ד:

ערך לחם

סימן קיג סעיף ב'. ואע"פ וכו'. עיין טור יו"ד סוף סימן קס"ב [בערך לחם] ובב"י בשם הגהות מרדכי ב"מ סי' תל"ב] ולפנים סימן ר"ב [בערך לחם] על דין א'. **סעיף ג'. השוק.** וה"ה לשפחה ועבד דחשיב כמטלטלין לתקנת השוק. מהר"י קארו בתשובה [שו"ת בית יוסף דיני כתובות] סי' ו' דין ל' טור לטור אה"ע. ונ"ל שלא נהגו כן, ועיין לפנים סימן קי"ז דין ה' וסימן שנ"ו דין ב' [בערך לחם], וכן נהגו לסלק שעבוד כתובת אשה כשמוכרין השפחה.

ביאור הגר"א

סעיף ב' ה. **ואפילו מטלטלי דניידי כו'.** ר"ל ואף על גב דאמרינן בב"ק י"ב ב' דמטלטלי דניידי בעינן צבורים לענין קניה, לענין שעבוד א"צ צבורים וכמ"ש בסימן קי"ב סעיף א' דשעבוד עדיף מקנין, ועיין פרישה שם: ו. **כגון בע"ח ועבדים.** ר"ל לא מיבעיא בע"ח דאפילו במכירה נקנה בלא צבורים כמ"ש תוס' שם [ד"ה שאני מטלטלין] ממ"ש בקדושין שם [כ"ו ע"ב, הובא בבאה"ג אות ד'] ועמו מאה צאן, וכן בב"ב שם [מ"ד ע"ב] מכר לו פרה וקאמר וליחוש דלמא דאקני כו', אלא אפילו עבדים. ולכן לא הביאו תוס' [ב"ק] הראיה ממכר לו פרה דס"ל דשעבוד שאני כנ"ל [אות ה'] וכמ"ש תוס' בב"ב קנ"ז ע"א ד"ה דאיקני כו': ז. **ואם אין כו' או שהשאילו או כו'.** גיטין ל"ז א' אם אין לו מזכהו כו' אפילו השאילו כו': ח. **או השכירו.** כמ"ש בקדושין שם [כ"ז ע"א] ומקומו מושכר לו: ט. **ואם אין כו' הודאת כו'.** כמ"ש בב"ב קמ"ט א' שכיב מרע שהודה כו', וכמ"ש תוס' שם [ד"ה שכיב מרע] ונראה לר"י לפרש כו', ואמר שם נפק אודיתא כו', אף על גב שהיה איסור משקר. והא דאמרו בב"מ מ"ו א' דלית ליה קרקע, וכן בב"ב שם [מ"ד ע"ב] דלא הו"ל ארעא מעולם, משום שלא היו רגילין לכתוב אגב קרקע אלא אם כן היה להם קרקע שלהם או ע"י זיכוי, ועיין תוס' שם [ב"ב מ"ד ע"ב]: **סעיף ג'** י. **בזה"ז כו'.** עיין לעיל סימן ס' סעיף א' ומ"ש שם [סק"ח]: יא. **ומיהו וכו'.** נ"ע שהרי בב"ק קט"ו [ע"א] אמרו דבחוב אין בו תקנת השוק משום דלא אדעתא דהכי, משא"כ בכהאי גוונא כו', ועיין רא"ש שם [פ"י סי' י"ח]. ועיין לעיל סימן ס' סעיף א' בש"ך ס"ק ס':

באר הגולה

סעיף ב' ז. טור סעיף ה'. בעיא דאיפשטא פ"ק דקדושין דף כ"ו ע"א וע"ב. ח. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל (פ' סימן י"ו) [ע"ט סי' י"ב] כיון דשעבדינהו אגב קרקע אית להו קלא. ע. משנה פ"ג דפאה [מ"ו] משמיה דרבי עקיבא, הובאה שם בקדושין. י. ברייתא מעשה באדם אחד וכו', בקדושין דף כ"ו ע"ב. כ. ממעשה דרבן גמליאל והזקנים שהיו באים בספינה וכו', משנה ט' פ"ה דמעשר שני, הובא בגמרא שם. ל. נלמד מהמעשה דברייתא דלעיל [אות י'] שאמר טפח על טפח לפלוני ולא סיים איזה טפח. מ. טור סעיף ח'. אהא דמשני בהזהב [ב"מ] דף מ"ו ע"א דלית ליה קרקע, כתב הרא"ש [שם סי' ג'] והאידנא נהיגי עלמא וכו'. נ. כ"כ הרא"ש שם, וכ"כ בעל התרומות בשער מ"ג [ח"א סי"ד]: **סעיף ג'** ס. מבואר במה שכתבתי לעיל סימן ס' סעיף א' [אות ח'] בשם הרא"ש [בתשובה כלל ע"ט סי' ד']. ע. כ"כ בעל התרומות בשער מ"ג [ח"ד ס"י] הביאו הבית יוסף מחודש ס"ב, וכתב דאף הרא"ש [שם] מודה בהא.

באר היטב

סעיף ב' ו. ועבדים. ואע"ג דבסימן ר"ב סעיף ח' נתבאר דהמקנה עבדים אגב קרקע לא (משתעבדי) [מקניין] אא"כ הן בתוכו, שם מיירי בקנין גמור, אבל להיות שעבוד המלוה חל עליהן בקנין אגב קרקע, יש לו קול וחל השעבוד אפילו אינן על הקרקע, וע"ל סימן ס' וסימן קי"ב ור"ט שכ"כ הטור לענין דברים שלא באו לעולם דג"כ חל השעבוד אף דלא חל הקנין וע"ש. סמ"ע [סק"י]: ז. שהוא. ז"ל בעל התרומות, והקנאת ד' אמות בחצירי דכתבינן, לאו דוקא ד' אמות דאפילו בכל שהוא סגי. שם [סמ"ע סקי"א]: ח. לחובתו. ז"ל הסמ"ע [סקי"ב], דכשאין אנו מוחזקין בו דלית ליה קרקע, (או) [אז] אפילו כתב בשטר סתמא דהקנה לו מטלטלי אג"ק סגי בהכי ואמרינן ודאי יש לו קרקע, אבל כשאנו יודעים ומוחזקים ביה דלית ליה קרקע, לא סגי בהכי, דדילמא טועה וסובר דמקנין מטלטלי אג"ק שאינו שלו, ואינו יכול להקנות מטלטלי אג"ק אלא אם כן הקנה לו בפירוש בפנינו ושאלו העדים את פיו אם יש לו או כתב כן בשטר (הרשאה) [השעבוד] הקניתי לו ד' אמות קרקע, ואז אמרינן כיון דידע דצריך הקנאה אינו משקר ובודאי יש לו קרקע אף שאין אנו יודעין בה, עכ"ל. [ועיין ביו"ד סימן קע"ג בט"ז שם ס"ק ט', דגבי איסור רבית לא מהני כשכותב בהיתר זקוקים ואין לו ע"ש]: סעיף ג' ט. השוק. דלא ירצה שום אדם לקנות מטלטלים מחבירו, וכמ"ש הטור והמחבר בריש סימן ס' ע"ש. [סמ"ע סקי"ג]. ובאה"ע סימן ק' סעיף א' וסימן ק"ב סעיף ב' ובב"ש שם. [עיין ש"ך סק"ד]:

שו"ע חושן משפט סימן קיג סעיף ב', סמ"ע סקי"ב
אע"פ שאין קרקע להלוה או להמלוה, יכול לשעבד מטלטלין דלוה אגב קרקע אם יכתבו בשטר שהלוה הקנה המטלטלין אגב קרקע, והרי זה כהודאת בעל דין שיש לו קרקע. וע' בסמ"ע שאפילו מוחזקין בו שאין לו קרקע, כל שמפורש בשטר שהקנה לו קרקע אמרינן ביה הודאת בעל דין.

Movable goods may only be encumbered if done together with real estate ("Kinyan Agav"). If a borrower has no real estate upon which to create a lien, it suffices to write in the promissory note that by his own admittance he has encumbered his real estate. Sema clarifies that this works even if it is known that he doesn't have any.

הלכות מקח וממכר סימן קצד

קצות החושן

אמנם אם המתן אינו בעיכו וצריך למוכרו לו מצאו מחרוזים דרך כיון דכפף למודיה אינו קונה, ועיין פר"ח ס"ק סי' תמ"ח. והנה אם יש לו קרקע יכול להקנות לו הקרקע ואגבו המתן לפי מ"ש הרב מוהרש"ק, כיון דאגב לא בעי צבורין [עיין סימן ר"כ סעיף ב], מלא דכבר יש לנו גמגום בקנין אגב וכמ"ש [לעיל] בסק"ג, ועוד היכא דאין לו קרקע מאי.

וכאשר שמתי אל לבי כזה מצאתי קנין מודיעת, דהיינו שיכתוב תמימת ידי תעיד עלי כו' וכך שמכרתי את כל המתן לפלוני נאמן המועיל, וכיון שמודה שמכר נאמן המועיל קנה הכותי נאמנות זו, ומשום דמודיעת הוי קנין מע"פ שמניחן יודעין שאינו כן. ולפי מלא בירורו מהמרחים ביאור רחב בקנין מודיעת ולכן צריך שי להמריך קצת, ולענ"ד קנין שלם הוא ולא נופל הוא מכל הקנינים הן לענין ממון הן לענין איסור, ומע"ג דקמי שמיא גלית שאין הדבר כן כיון דהוי קנין הרי נקנה לו במודיעת.

ועיין בט"ז הל' ריבית סי' קס"ח ס"ק י"ד ז"ל ועל מ"ש המרדכי [ב"מ סי' של"ז] שמוכה לו בשביל העכו"ס תמה ב"י לתתן ק"ל אין זכיה לעכו"ס כו', ומו"ח ז"ל כתב דהכי קאמר שיהיה זוכה בו בדרך שזוכה בו העכו"ס כגון במודיעת שהוא שליח של העכו"ס כהניא לפרק מי שמת [קמ"ט ע"ב] בעובדא לאיסור גיורא וכו'. ולפ"ז נהירא דהאי מודיעת לאיסור אינו ענין לכאן, דודאי לגבי ממון אמרינן דאדם נאמן על עצמו לחוכמו והודאת בע"ד כמאה עדים וכו', אבל זהו ודאי אינו שיועיל לאפקועי איסורא בשביל שקר שלו וכו', שוב ראיתי בתשובת מיימוני לס' משפטים סי' ל"ח שכתב לענין מוכר חוב של עכו"ס ללא מהני הודאה בשם בעל העיטור עכ"ל. ונראין דברי הב"ח דאפילו באיסורין מהני הודאה, ולאיה מדברי תוס' פ' הזהב דף מ"ו [ע"ב ד"ה ומיקניהו] וז"ל ומקשה ליקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי מרבא ע"י הודאתו של איסור בפ' מי שמת דף קמ"ט ע"ב שמוכח שלא היה שלו מתלה, וה"ה בנדיון מדקאמר רב מרי אעפ"י שלא הוי בר יחוסא, וע"ש שהניחו בקושיא. והרי מבואר דאפילו לאיסורין מהני קנין מודיעת, דלע"ג דקמי שמיא גלית שמעות אין לו ופריק אידך גלא חזמת, מלא מוכח כיון דהיה גופה קנין ממילא מהני גם לאיסורין.

אלא דבתוס' פ' הגוזל קמץ משמע להיפך, ע"ש דף ק"ד [ע"ב ד"ה אגב] וז"ל ומה שכותבין בהרשאה והקניתי לו ד' אמות בתילי וכו' אפילו אותן שאין להם קרקע יש מפרשים משום דהודאת בעל דין כמאה עדים וכו', והאי דפ' הזהב [שם] גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב מרעא ומצי למימר דאינו מרעא, התם מדאורייתא בעינן דאית ליה מרעא דאי לית ליה מרעא לא היו קרויין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן פירות מעשר שני ע"כ, והנה משמע מדבריהם דלענין איסורא לא מהני מודיעת. ומנם קשה לי טובא דמשמע ממה שכתבו מדאורייתא בעינן כו' דמודיעת אינו מן התורה גלא מדברנן, ומה שכך דהוי מדברנן כיון דקנין הוא ע"פ מדברנן מהני נמי אפילו לאיסור תורה. וכמ"ש הב"י בהא"ע סי' כ"ח בקידושי במע"מ דהוי קנין מדבריהם דהוי קדושי תורה ומשום דהפקר ב"ד הפקר, והוא מוכח ממקומו שם בב"מ דפריך וליקני ליה אגב מרעא, ולפמש תוס' בפ"ק דף (י"ט) [י"ב] דקנין אגב אינו אלא מדבריהם ע"ש ומהני קנין זה לפדות בהם פירות מעשר שני. מיהו נראה כיון דתוס' כתבו התם מדאורייתא בעינן דאית ליה מרעא כו' לא היו קרויין מעותיו מדאורייתא, ומשמע דאם היה מדברנן היה מועיל מודיעת אפילו לענין איסור, ע"כ גבי ממן דמדאורייתא סגי בביטול

קצות החושן

ע"ש] שכתב מע"פ שאינו כותב והביאו מוכר לו אלא ומכרתי לו אלו שטר הודאה הוא אלא שטר מכר, כדכתיב נתתי כסף השדה דמתרגמינן יתן, וכהאי שאמרו בפ' השולח נתתי שדה פלוני לפלוני וכו' ואמרינן עלה וכולן בשטר כלומר שיכתוב לו עכשיו בשטר [לשון] זה ולי מדין הודאה אינו נראין לשטר, ומיהו יש מי שמפרש אם לאמתנה לו נתונה לו אלא לבד נתתיה לך נראין דקנה מדין הודאה עכ"ל. וזה הוא נמי דברי הרמ"ה שהובא בטור שכתב ואפי' בבריא אם אמרו דרך הודאה מהני למיקני נפשיה. אלא שראיתי בשו"ת מוהר"ם אלשקר סי' ג' שכתב על דברי הרמ"ה שהובא בטור ז"ל ומה יתן ומה יוסיף לו לשון הודאה ואלדבא אפילו לגופיה לא היה לו להועיל, וע"ש שהעלה טעמא דהרמ"ה לפי מ"ש הרמב"ם שהמשמר עבדו בכל לשון שנראה אלא נשאר עליה אום שעבוד כלל דמהני ע"ש. ודבריו תמוהין דהרמב"ם לא אמר אלא שכתבו בכל לשון ובשטר אבל בדברים לא יוסר עבד. וטעמא דהרמ"ה משום דקנה מדין הודאה וכמ"ש נמי הרשב"ץ.

וכיון דמתבאר מכל הנך פוסקים דהודאה הוי קנין ממילא נמי לענין איסור דמהני, ונפרט גבי מתן דאינו אלא מדרבנן דסגי ליה בביטול וכמ"ש וא"כ אם אין המתן בביתו יכול למוכרו בהודיעת וכמ"ש, והיינו שיכתוב בשטר מודה אני שמכרתי בהופן המועיל וכמ"ש, או שיאמר בע"פ ובפני שני עדים כשרים, דאע"ג דגבי שאר קנינים לא מהני סהדי אלא לשקרי, אבל מודיעת לא הוי אלא עד שיודה בהודאה גמורה בפני עדים כשרים, וכל זמן דליכא מודיעת ממילא ליכא קנין מודיעת, וכמ"ש בסי' מ' סק"ל, ועמ"ש בסי' ל"ט סק"כ.

ועיין תוס' פ' מזקת הבתים דף מ"ד [ע"ב ד"ה אלא] בהא דפריך אם ואיתוס דלמא מקני ליה מטלטלין אגב קרקע ומסיק לא צריכא דקאמרי עדים יודעין היה בהאי אלא הו"ל ארעא מעותיו, וכתבו שם תוס' בשם שהגהו לכתוב בהרשאות ומתני לו ארבע אמות בתילי, ונראה לר"ת דהיינו טעמא כיון שמודה שיש לו קרקע ומוכ הוא לו אחרי על ידי קרקע מקנה לחבירו, אפי' יש כמה עדים שמכחישין אותו הרי הודאת בע"ד כמאה עדים, ולא מייאינן למיחזי כשיקרא כדמשכחן לקמן גבי איסור גיורא דנפיק חודיעת ואע"ג שהיה איסור משקר, והקשה מהר"ל חזקיה דמ"מ ניחוש הכא דלמא מקני ליה מטלטלין אגב קרקע והודה שיש לו קרקע מע"פ אלא היה לו מעותם עכ"ל. ולפי מ"ש נראה ליישב, והוא כיון דמודיעת בעצמו קנין הוא, אם כן כשמודה שיש לו קרקע ומכר לו מטלטלין אגב קרקע הרי הוא כמודה שמקנה לחבירו בפופן המועיל, ואפי' יודעין שאין לו קרקע נקנו לו המטלטלין בקנין חודיעת, אלא דגבי שיעבוד מטלטלין כיון דמטלטלין גרידא לאו בני שעבוד הוו, ואפי' שעבדן לו בקנין סודר אפ"ה מטלטלין גרידא לאו בני שעבוד אלא אגב קרקע הוא דמשעבדו, וכיון שאינו יודעין שקרקע אין לו לא משעבדו בקנין חודיעת, כיון דקרקע אין לו לא משעבדו מטלטלין גרידא בקנין חודיעת, לאיך שום שעבוד נתפס במטלטלין אלא קרקע. ומ"ה התם בפ' מזקת הבתים דמיירי משיעבוד שפיר משני דידעינן דלא היה לו קרקע מעולם, ובהרשאה דהוי בתורת קנין וכיון דקנין נתפס במטלטלין לחודיה על ידי קנין סודר ומשיכה, נתפס בהם נמי קנין חודיעת ואפי' יודעין אנו שאין לו קרקע נתפס הקנין על ידי חודיעת, אבל שיעבוד מטלטלין בלא קרקע לאו בני שיעבוד, ומ"ה לא מהני חודיעת לשעבוד כל שאין לו קרקע, וזה נכון ודו"ק:

קצות החושן סימן קצד סק"ג

הקצות החושן מחדש שהודאת בעל דין לשכנגדו דינו כקנין גמור הנקרא "אודיתא", ומהאי טעמא מהני אפי' נגד עדים.

The Ketzos Hachoshen gives a new rationale why self-admission to another party can work even where it is known to be otherwise: self-admission is its own form of kinyan.

ואין צריך לומר כתובו מודעא בפני שנים ואין צריך לומר כתובו הודאה בפני שנים וצריך לומר כתובו קנין בפני שנים ואינו צריך לומר כתובו וקיום שטרות בשלשה (סימן ממה"ק) אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי האי קנין היכי דמי אי כמעשה בית דין דמי ליבעי תלתא אי לא כמעשה בית דין דמי אמאי אינו צריך לומר כתובו בתר דבעי הדר פשטא לעולם לאו כמעשה בית דין דמי והכא טעמא מאי דאינו צריך לומר כתובו משום דסתם קנין לכתיבה עומד רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא כתבינן מודעא אלא אמאן דלא ציית דינא אביי ורבא דאמרי תרוייהו אפי' עלי ועליך אמרי נהרדעי כל מודעא
דלא

וכן מודעא בפני שנים. מי שאנסוהו למכור וליתן את שלו בעל כרחו ולכתוב שטר מכירה או מתנה בפני עדים צריך להודיע קודם לכן לשני עדים ולומר דעו לכם שמכירה (א) זו או מתנה של שדה זו שאני רוצה לעשות לפלוני שלא ברצון נפשי אעשה כי אונסני ומכריחני בעל כרחי ולא יהיה ממש באותו שטר שאעשה והיום או למחר תבענא ליה בדינא ומרענא לשטרא אפומייכו שמסרתי מודעא לפניכם קודם שנעשה השטר ודוקא קודם כתיבת השטר אבל אחרי כן אין המודעא שוה כלום דאם כן כל השטרות שבעולם כשיתחרט אחר שנעשו ונמסרו בכשרות יצא לפוסלן: **ואין צריך לומר כתובו.** שטר מודעא כללא דמילתא כל מידי דזכות הוא לו אין העדים צריכין ליטול הימנו רשות והא דלא כייל ותני להו ולימא מחאה ומודעא וקנין בפני ב' ואין צריך לומר כתובו היינו משום דרבא קאמר להו משמיה דר"נ ולאו בחד יומא שמעינהו אלא כל מילתא שמעה באפי נפשיה והדר חברינהו רבא כחדא כסדר כמו ששמען[א] והיינו דכתבינן ביטול מודעי בשטרי מכירה ומתנה דמעתה לא תועיל המודעא כדמוכח בערכין בפרק האומר בסופו (דף כא:) גבי גט דמהני ביטול המודעות והוא הדין לכל השטרות: **הודאה בפני ב'.** אדם שמודה לחבירו בפני ב' שחייב לו מנה צ"ל כתובו שילווה הלוה לכתוב לו שטר למלוה לעדות דכל שעה שירצה לגבות חובו יוציא שטרו על הלוה אבל שלא ברשות לוה אין כותבין דחוב הוא לו וכיון דעל הלוה לכתוב והוא לא צוה איכא למימר דלא ניחא ליה לעשות חוב שחייב מלוה בשטר דעד השתא הוה מלוה על פה ואע"ג דיהודה בפני עדים נאמן הוא לומר כל שעה שירצה פרעתי דקיי"ל (לקמן קע.) המלוה לחבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים ועכשיו כשיש בידו שטר אין הלוה נאמן לומר פרעתי אלא א"כ יביא עדים שפרע בפניהם אפילו[א] הוציא המלוה על הלוה כתב ידו של לוה שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין[ב] ואינו נאמן לומר פרעתי[ג] כ"ש בשטר שיש בו עדים: **קנין.** סודר על כל דבר בפני ב' ולא בעי תלתא ומשום דגבי קיום שטרות אמר ג' הוצרך לפרש בכל הני דבי תרי סגיא: **ואין צ"ל כתובו.** כדמפרש טעמא לקמן: **קיום שטרות בג'.** מי שיש לו שטר על חבירו וחושש שמא ילכו העדים למדינת הים או ימותו וכשיבא לגבות חוב הכתוב בשטר יטעון הלוה כי פרוע הוא או מזויף הוא ויצטרך לקיים שטרו בעדים המכירים חתימת ידי עדים שבשטר ולא ימצא כיצד יעשה הולך לב"ד ומביא העדים עצמן ומעידין על חתימת ידיהן בפני ב"ד והם כותבים בסוף השטר למטה מחתימת העדים במותב תלתא כחדא הוינא ונפק שטרא דא קדמנא[ד] ואתו פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי כדחזי[ה] וחותמים בו ג' הדיינים והוא[ב] הנפק[ו] וגם אשרתא דדייני[ז] ולכך צריך ג' דשום שדנו דיניהן דין אלא שנקראין ב"ד חצוף בסנהדרין (דף ג.) והכא אפי' דיעבד נמי לא דא"כ מה יש בין הנפק לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב' עדים שמעידים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול[ח] אבל כשהן ג' והן ב"ד זו עדות גמורה שהעידו על חתימת ידן לפני ב"ד והכשירו ב"ד את השטר ועכשיו חותמין ב"ד ששטר זה כשר הוא ודומה לפסק דין: **אמר רבא אי קשיא לי.** בכל הנך דינים דאמר לי רב נחמן גבי קנין לחוד הוא דקשיא לי האי קנין למאי מדמי ליה רב נחמן אי כמעשה ב"ד דמי ומשום דדומה לדין של דיינין שמוציאים מזה ונותנין לזה ואף עדי קנין ע"י עדותן שרואין בקנין יוצא ממון זה בשעת הקנין מיד המקנה ליד הקונה ומשום דדמי למעשה ב"ד קאמר ר"נ אין צ"ל כתובו אלמא אע"ג דחוב הוא למקנה לכתוב שטר וליפות זכותו של קונה אפ"ה כותבים העדים בלא רשותו כדין כל מעשה ב"ד שכח ב"ד יפה והפקירן הפקר לכתוב כל הנעשה בפניהן וא"כ ליבעי ג' כקיום שטרות: **ואי לאו כמעשה ב"ד דמי.** ומשום הכי קאמר דסגי בב' אמאי אינו צ"ל כתובו והלא חוב לו לכתוב בלא רשותו: **לעולם לאו כמעשה ב"ד.** דהא ודאי סהדותא בעלמא הוא ומשום הכי סגי בב': **דסתם קנין לכתיבה עומד.** משום דאין לאחר קנין כלום דכיון דמקנה ליה בסודר בפני עדים וממהר להקנותו מיד ואינו מדחהו עד שילך וימשוך במטלטלין או ילך ויחזיק בקרקעות מתכוין הוא להקנותו בעין יפה ומסתמא רוצה שיכתבו לו כדאמר בכתובות בפ' אע"פ (דף נה.) אמר לעדים כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה כשירצו לכתוב השטר שמא חזר דסתם קנין לכתיבה עומד אבל לא קנו מיניה איכא למ"ד התם צריך לאימלוכי ביה ואע"ג דליוס בהדיא לכתוב לו: **אמאן דלא ציית דינא.** סרבן בדין דאי ציית דינא לימא ליה לא אניסת דאי קאים לך אמאי לא תבעת ליה בדינא: **אפי' עלי ועליך.** דלייתינן דינא ראוי לכתוב עליו מודעא דזימנין דאין ב"ד מזומן מיד:
דלא

מדעת מוכר ושטר מתנה מדעת נותן ושטר מלוה מדעת לוה ועדות נמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבם ופירש"י בפ' החובל[ט] שלא יכתבו עדותן באיגרת וישלחו לב"ד וי"ל דתקנת חכמים היא שיהא חשוב עדות כדי לבטל החזקה בעדות כל דהו שבדבר מועט מבטלים החזקה דהא אפילו יתברר לנו שלא שמע המחזיק מחאה מהני לבטל החזקה וגם במודעא תקנת חכמים היא להציל הנאנס וקיום שטרות נמי משום דמעשה ב"ד הוא וכל מעשה ב"ד נכתב שלא מרצון החייב ועוד אומר ר"י ששמע מן ר"ת שנוהגים לשלח העדים עדותם באיגרת לב"ד וחשיב עדות והא דדרשינן בספרי[י] מפיהם ולא מפי כתבם לא אתא אלא למעוטי דוקא אלם שאינו בר הגדה[כ] אבל ראוי להגדה אין הגדה מעכבת בו והא דאמרינן בפ"ב דכתובות (דף כ.) כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אחר כמה שנים והוא שזוכר מעצמו אבל אין זוכר מעצמו לא היינו כשאינו מוציא כתב ידו בב"ד ועוד שמא עד אחד בכתב אין חשוב עדות שאין שטר אלא בב' להכי לא מהני בההיא דכתובות אפי' יוציא כתב ידו אלא א"כ זוכר בראיית[ג] עדות וצ"ע בההיא דעד אחד בכתב בגט פשוט (לקמן דף קסה. ושם ד"ה אמר[ל]) וא"ת מאי קמ"ל דאין צ"ל כתובו פשיטא כיון דזכותו הוא ובמחאה איכא למימר דנקיט ביה ואין צ"ל כתובו אגב אחריני ולא אתא לאשמועינן במחאה אלא שהיא בפני ב' אבל במודעא קשה למאי איצטריך וי"ל דאתא לאשמועינן דאע"פ שלא צוה להם לכתוב והם כתבו שלוה כשרה ולא מיחזי כשקרא דמסתמא לפיכך מחה או מסר מודעא בפניהם כדי שיכתבו: **קנין בפני ב' ואין צריך כו'.** אומר ר"ת דלא אתא למעוטי שלא יהא חשוב קנין כשנעשה שלא בפני שנים דהא אמרינן בקדושין (דף סה:) דלא איברו סהדי אלא לשקרי ואמרי' בפ' הזהב (ב"מ דף מו.) גבי היה עומד בגורן כו' ואי אמרינן מטבע נקנה בחליפין ניקנינהו ניהליה אגב סודר ומפרק דלית ליה סודר ולקנינהו אגב קרקע דלית לי' והא עומד בגורן קתני כשאינו שלו איכפל תנא לאשמועינן בגברא ערטילאי דלית ליה כלום אלא ש"מ דאין מטבע נקנה בחליפין ואי לא חשיב קנין בלא עדים לישנינן דליכא עדים ועוד דבפ"ק דסנהדרין (דף ו.) אמרו רבנן פשרה ביחיד אע"ג דפשרה בעיא קנין כדמסיק התם[מ]: **ואין צריך לומר כתובו.** וכותבין בלא רשותו כל זמן שלא חזר בו ומיהו יכול לחזור בו כדאמרינן לקמן בפ' המוכר את הספינה (דף עז.) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה והא דאמרינן בריש אע"פ (כתובות דף נה. ושם ד"ה כתובו) כתובו וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לאו דוקא משום דאמר להו כתובו דאפי' לא אמר להו נמי כדאמרינן הכא אלא משום דבעי למימר לא קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה אע"ג דאמר להו כתובו: **קיום שטרות בשלשה.** אע"ג דר"נ גופיה ס"ל בסנהדרין (דף ה:) ב' שדנו דיניהם דין קיום שטרות שאני כדפ"ה דאי ליכא אלא ב' מה יש בין קיום שטר לשטר שלמעלה הימנו הכא תרי חתימי והכא תרי חתימי ודומה לב' עדים ששמעו מפי עדים שלמעלה שהשטר כשר ועד מפי עד פסול אבל כשהם ג' ניכר שהם ב"ד שהעידו עדים לפניהם על כתב ידם והכשירו השטר ודומה לפסק דין והא דאמרינן בפ' ב' דכתובות (דף כב. ושם ד"ה ודלמא) ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכי[ד] למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי ואמר ר"נ ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודלמא ב"ד חצוף הוא דאמר שמואל ב' שדנו דיניהן דין דכתב ביה בי דינא דרבנן דבי רב אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו לא ששמואל סובר דקיום שטרות בשנים אלא ה"פ ודלמא רבנן דבי רב אשי סבירא להו בקיום שטרות כדשמואל בעלמא אבל שמואל מצי סבר שפיר דקיום שטרות בג' אע"ג דבעלמא ב' שדנו דיניהן דין כמו ר"נ וא"ת דרב נחמן[ה] גופיה קאמר בב"מ (דף לא:) גבי עובדא דאיסור גיורא ורב ספרא עבוד עסקא וכו' משמע התם דתרי לאו ב"ד מדקאמר ליה זיל אייתי לי תלתא דפלגת קמייהו א"נ תרי מגו תלתא וי"ל דהתם מיירי דלא עשאן ב"ד בפירוש אלא פלג קמייהו בסתם הלכך אי קמי תרי פלג נראה דלעשותן עדים נתכוין ואי קמי תלת פלג נראה דלעשותן ב"ד נתכוין אבל במקום שעשאן ב"ד בפירוש בשנים סגי [וע"ע תוס' גיטין לב: ד"ה ורב נחמן]:

אמאן דלא ציית דינא כו'. תימה מודעא דמאי אי דגיטין ודמתנה גלוי מילתא הוא[י] דודאי הוא אנוס בשום ענין שאין יכול לבא לבית דין ואי דזביני והא אמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני וכ"ת רבה ורב יוסף לית להו דרבא מ"מ הוה ליה למיפרך ולשנויי כדפריך בסמוך אנהרדעי ועוד והא אביי ורבא גופייהו דאמרי תרוייהו אפי' עלי ועליך א"כ לא איירי במודעא דזביני וכי ההוא מעשה דפרדיסא לא שייך הכא דאפי' ציית דינא פשיטא דכתבינן:
איכא

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פי"א מהל' טוען הלכה ח סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ה:
צד ב מיי' פ"י מהל' מכירה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:
צה ג מיי' פי"א מהל' מלוה הל' א ופי"ז מהל' טוען הל' ג סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ז וסי' פא ס"ח וסעי' י ועיין מה שכתב המ"מ בפ"ה מהל' מכירה הלכה ט:
צו ד מיי' פי"א מהל' מלוה הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' לט סעי' ג ועיין במיי' פ"ה מהל' מכירה הלכה ט ובמ"מ שם ובטוש"ע ח"מ סי' קפט וסי' קצה סעיף א:
צז ה מיי' פ"ו מהל' עדות הלכה א סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו סעי' ג וסעי' ד:
צח ו מיי' פי"א מהל' מלוה הלכה א סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ג:
צט ז מיי' פ"י מהל' מכירה הל' א ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:

רבינו גרשום

אין צריך לומר. לעדים **כתבו** שבלא ציווי יכולין לכתוב שמיחה משום דזכות הוא לו שכותבין: **הודה בפני שנים.** ואמר אני מחויב מנה לפלוני. זה אין כותבין אלא אם כן **אמר** להו **כתובו** משום דחוב הוא לו: חפש קנין משום דבר בעולם **בפני שנים אין צריך לומר** להם **כתובו** ומפרש לקמן: **קיום שטרות.** צריכים להעיד שנים **בפני** ג' בית דין על חתימת עדים: **הא קשיא לי.** [**האי**] דאמר רב נחמן בקנין **אי כמעשה בית דין דמי** דמה בית דין אין נמלכין וכותבין אף קנין נמי אין צריך לימלך בו העדים אם כן **ליבעי ג'** דומיא דב"ד **ואי לאו** מעשה **בית דין** אלא כהודאה דמי **אמאי אין צריך וכו': דסתם קנין** לכתיבה **עומד.** דאין לאחר קנין כלום: **אלא אמאן דלא ציית דינא.** אבל אי גברא דציית הוא לא כתבי' עליה:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כמו בקידושין דף ו., **ב)** לקמן קעה., **ג)** עיין תוספות כתובות כא. ד"ה הרציא, **ד)** עי' כתובות כב., **ה)** שם כא:, **ו)** ב"מ טז:, **ז)** כתובות דף כא:, **ח)** סנהדרין דף כט., **ט)** דברים יט, טו, **י)** [וכן הוא ביבמות לא: גיטין עא.], **כ)** גיטין עא., **ל)** [וע"ע תוס' יבמות לא: ד"ה לחוו וכו'], **מ)** ע"ע תוס' קידושין וכן בסנהדרין בסוף הדיבור, **נ)** כמ"ש לקמן עמוד ב.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וכן מודעא וכו' דעו לכם שמכירה או כצ"ל ותיבת זו נמחק:

ליקוטי רש"י

קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו. לא צריך לאימלוכי ביה שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד [כתובות נה.].

הגהות וציונים

א] לכאורה צ"ל **דאפילו: ב]** יש להוסיף **נקרא** הנפק (ר"ש דעסוי): **ג]** צ"ל **בראיות** (מהרש"ל): **ד]** בגמ' שם יש כמה שינויי לשון: **ה]** [בגמ' שלפנינו לא נזכר רב נחמן אלא רבה בר רב הונא הוא דקאמר זיל אייתי תלתא וכו', וצ"ל דגרס' תוס' היה כך בסוגי' דהתם, מיהו סוף הסוגיא לב ע"א דא"ל לאו מי איתמר עלה וכו' אמר רב נחמן וכו' קצת קשה] (גליון):

הלכות מודעה וביטול מודעה

גמרא בבא בתרא דף מ.- מ:, רשב"ם שם

- מי שאנוס למכור או ליתן את שלו, לפני שיעשה את הקנין יכול ליתן מודעה בפני שני עדים שאין דעתו למכור או ליתן, והם יכולים לכתוב כן ועי"ז יתבטל הקנין. אך אם כבר מכר או נתן לא מהני למסור מודעה אח"כ.
- אם מוסר מודעה על מכר, צריכים העדים להכיר באונסו. אבל אם מוסר מודעה על מתנה, יכולים לכתוב אף שאין מכירים שהוא אנוס.

- One who is being forced into a sale can preemptively state in front of two witnesses that the forthcoming transaction is being done under duress and he intends to nullify it. The witnesses may then put that into writing and nullify the transaction. However, this cannot be done after the fact.
- If the nullification is being done for a future sale, the witnesses must have first-hand knowledge of his duress. However, if it is for a future gift, the nullification is valid even if there is no evidence of duress.

[א]דלא כתיב בה אנן ידעינן ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא מודעא דמאי [ב]אי דגיטא ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא היא ואי דזביני והאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביני לעולם דזביני [ג]מודי רבא היכא דאנים וכמעשה דפרדיסא [א] [ד]דההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה לתלת שנין בתר דאכלה תלת שני חזקה אמר (א) אי מזבנת לי מוטב ואי לא כבישנא לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי כה"ג כתבינן מודעא: אמר רב יהודה האי מתנתא טמירתא לא מגבינן בה היכי דמי מתנתא טמירתא אמר רב יוסף דאמר להו לסהדי זילו אטמורו וכתבו ליה ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא [ה]אמר להו תיתבו בשוקא ובבריתא[א] ותכתבו ליה מאי בינייהו איכא בינייהו סתמא אמר רבא והויא מודעא לחברתה אמר רב פפא הא דרבא [ב]לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר [ו]דההוא גברא דאזיל לקדושי אתתא אמרה ליה אי כתבת לי כולהו נכסך הוינא לך (ב) ואי לא לא הוינא לך אזל כתביה[ג] לה לכולהו נכסי אתא בריה קשישא א"ל וההוא גברא מה תהוי עליה אמר להו לסהדי זילו אטמורו בעבר ימינא וכתבו ליה אתו לקמיה דרבא אמר להו [ז]לא מר קנה ולא מר קנה מאן דחזא סבר משום דהויא מודעא לחברתה [ח]ולא היא התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא דכתב לה [ט]אבל הכא מר ניחא ליה דליקני ומר לא ניחא ליה דליקני איבעיא להו סתמא

רשב"ם

דלא כתיב בה אנן עדים ידעינן ביה באונסא דפלניא. שאונס גמור יש לו ומכירין אנו איזה אונס אי לא כתב בה הכי אלא סתמא כתבו פלוני אמר לנו שנאנס: **מודעא דמאי אי.** במודעא דמסר אגיטא ואמתנה לא צריך כולי האי אלא כיון דמודע לסהדי דהאי גיטא שאני נותן לאשתי אנוס אני בו ולא ברצון נפשי (ג) עשיתי לפיכך דעו שאני מבטלו בפניכם וכן המתנה שאני מקנה לפלוני אנוס אני ואיני מקנה אותה ברצוני תהא מבוטלת אע"ג דלא ידעי סהדי אונסא דיליה הרי גט והמתנה בטלין: **גלוי מילתא בעלמא היא.** כלומר הרבה בני אדם יוכלו לידע אונסו דכיון דאינו מקבל ממון במתנה ובגט זה שנותן אם איתא דניחא ליה ליתנה מדעתו למה לו למסור מודעא ואי לא ניחא לו ליתן למה לו ליתן גט ומתנה אלא ודאי נאנס בגט ובמתנה זו הלכך אין צריך לפרש אונסו דלא דמי לזביני דהתם צריך לפרש דאיכא למימר סתם מוכר לא ברצונו מוכר אלא משום חסרון מעות והלכך איכא למימר דמסר מודעא דקסבר היום ולמחר כשיהיו לי מעות מפיקנא מודעא ותבענא ליה לדינא ויחזור קרקע שלי ואני אשלם מעותיו אבל הכא אם ברצון נפשו נותן גט ומתנה בלא אונס למה כותב מודעא בחנם לא יתן גט ולא איצטריך לכתוב מודעא אלא ודאי אנוס הוא ומשום הכי תקינו בגיטין דלא למיכתב גיטא עד שיבטל הבעל כל מודעות שמסר וכן הוא מפורש בערכין בפרק האומר משקלי עלי (דף כא:) אמר רב ששת האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא צריכא דעשייה וארציה[ג] מהו דתימא כיון דארציה בטולי בטליה למודעיה קמ"ל עד דאמר בטלתיה ואימא כיון דארצי בטליה ולא צריך לפרושי דבטליה ואמרינן א"כ נתני וכן אתה אומר בגיטי נשים כופין אותו עד שיתן אמאי קתני עד שיאמר רוצה אני אלא קמ"ל עד דמפרש דבטליה ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה לא יהא גט אין זה ביטול דכיון דלא נאנס כלל אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור ולא מהני ביה ביטול דקודם כתיבה[ט] אלא א"כ ביטלו אחר כתיבה: (ד) **דגלויי מילתא בעלמא היא.** כלומר די לנו בגלויי מילתא בעלמא דלא חיישינן אם תתגלה מילתא או לא דסברא היא דאניס כדפרישית: **ואי דזביני.** שמוסר מודעא שנאנס ולפיכך לא הויא מודעא עד שיעידו העדים שמכירין באונסו משום דאיכא למימר דלא אניס אלא השתא למעות צריך והיום ולמחר ליבעי למיהדר בההיא מכירה כשיזדמנו לו מעות ולפיכך מסר השתא מודעא לבטל מכירתו: **לא כתבינן מודעא אזביני.** נראה לי טעמא דרבא משום דאמרינן לקמן בפירקין (דף מח.) (ה) הלכתא תליוה וזבין זביניה זביני ולא אמרן אלא בשדה סתם שכפאוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו אחת מהן ומכרה דלא הוי אונס אבל בשדה זו לא כו' והלכך לא כתבינן מודעא דאי בשדה זו הא לא הוי זביניה זביני ולא צריך מודעא אלא ידיא עדים שאנסוהו ותיבטל שטר מכירה בלא שום מודעא ואי בשדה סתם הא הוי זביניה זביני ואין אונס בזה השדה שהרי מדעתיה בירר ומכר את זה השדה ומודעא זו שיכתוב פסולה היא דמודעא בלא אונס לאו כלום היא ומיהו רב הונא דאמר לקמן[ג] תליוה וזבין זביניה זביני חזינן דאכשר מודעא אזביני דלית ליה הך סברא דרבא: **ומשני מודי רבא דכתבינן מודעא היכא דאנים.** (ו) כה"ג דמעשה דפרדס דלקמן דמתוך פחד שמפחידין אותו להפסיד הפרדס לגמרי בלא דמים קמזבין ליה אין בלבו למכור לגמרי אלא עד שינצל מן הפחד הכא ודאי כתבי' מודעא דהא אונס גמור הוא דאי לא מזבין ליה מערער למחזיק יפסיד אותו המחזיק למערער בטענותיו דהכא הוא דאמרי נהרדעי דצריך למיכתב אנו יודעים ביה כו': **האי עובדא דפרדסא** פר"ח היאך ידעו העדים באונס של בעל הפרדס דאם בפני עדים אמר לו המחזיק טענות דלקמן אין צריך מודעא אלא יעידו ששמעו לזה המחזיק שבא בעקיפין על בעל הפרדס ויטול בעל הפרדס את שלו וכך פירש אתא מריה דפרדיסא גבי סהדי ואודעינהו הני מילי שרוצה זה לגוזלו פרדס (ז) בטענותיו ואמר להו אנא תבענא ליה קמייכו ושמעו מיניה דטעין זבינתא ניהלי ולית לך עלי ולא מידי ובתר הכי א"ל בחשאי אנא מזביננא לך ואמר ליה כתוב לי שטר מכירה שלא בפני כדתנן[ד] כותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו והביאהו לי ואתן לך הדמים והלך זה וסיפר לעדים מה שאמר לו זה לכתוב לו שטר מכירה וכן עשה וקודם שכתב ומסר השטר מכירה אמר לעדים אתם שמעתם שטען לקוחה היא בידי זה ג' שנים ואנא כתבנא ליה שטר מכירה כמו שאמר שלא בפניו ואקבל הדמים השתא מסר אנא מודעא קמייכו דלאו ברעות נפשי מזביננא להאי פרדיסא אלא משום דכפר במשכנתא ובתר הכי תבענא ליה לדינא ומפקינא לה מיניה על ידי שיראה שטר מכירה זה שמהיום ואני אוציא המודעא לפניו המבטלתו והוא לא יתן לבו לטעון ולומר שג' שנים היתה לקוחה לו הקודמין לשטר זה:[ד] כה"ג. שמפסיד הכל אם לא ימכור מודי רבא דכתבי מודעא: **מתנתא טמירתא.** מתנה טמונה לקמיה מפרש: **לא מגבינן בה.** דשמא נתנה לאחר כבר או לעשותה מודעא לחברתה נתכוין כדלקמן: **איטמורו.** הטמינו עצמכם: ה"ג **ואיכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו בשוקי ובבריתא.** לא ליזיל לכתוב בשווקים וברחובות אלא סתם אמר להו כתובו: **איכא בינייהו סתמא.** שאמר להו כתובו סתם ולא אמר להם איטמורו וגם לא ליזיל לכתוב בשוקי ובבריתא ללישנא קמא דרב יוסף כשרה וללישנא בתרא פסולה דצריך לומר להם כתובו בשוקא ותתמוה בברא. ובפירוש ר"ח גרסינן דאמר להו לא תיתבו בשוקא ובבריתא ואי אפשר לומר כן דלשני לשונות דרב יוסף משמע סתמא כשרה: **בשוקא ובבריתא.** לעין כל כתובו לו: **אמר רבא והויא.** הך מתנתא טמירתא מודעא לבטל חברתה שטר מתנה או מכירה גלויה וכשרה שנכתבה אחרי כן על שדה זו לאדם אחר דלכך כתבה להך טמירתא דלא לחזיק בהאי שדה האיך בתרא: **אלא מכללא איתמר.** וטעות הוא: **אתא בריה קשישא.** קודם כתיבת השטר לאשה: **אמר להו לסהדי.** קודם שנכתב שטר האשה: **זילו איטמורו בעבר ימינא.** באותו מקום: **וכתבו ליה.** לבני ויקדם שטרו ויגבה הכל: **לא מר קנה.** הבן משום דהויא טמירתא: **ולא מר קנה.** האשה משום דטמירתא הויא לה מודעא לבטלה: **ולא היא.** דמתנה טמירתא כמאן דליתיה היא ולא הויא מודעא: **דמחמת אונסא.** שאינה חפיצה בו אא"כ יכתוב לה הלכך לא גמר בלבו להקנות לה אלא עד שישאנה ויחזור בו והלכך התם הוא דהויא במקום מודעא: **אבל הכא.** דליכא טענת אונס בבתרייתא לא הויא מתנה טמירתא קמייתא מודעא לבתרייתא שהיא עשויה כתקנה לבטלה דבקמייתא לא ניחא ליה דליקני הואיל ועבדה טמירתא אבל אחרון שנעשה לו שטר ראוי ניחא ליה דליקני שמעינן מהכא דמתנתא טמירתא לא הויא מודעא לחברתה אלא היכא דאיכא אונס בבתרייתא אונס דמוכח אבל בלא אונס ניחא ליה דליקני:

סתמא

תוספות

איכא דאמרי אמר רב יוסף דלא אמר להו תיתבו כו'. אהך גירסא קשה לר"י מאי קפדי מאי בינייהו הא בהדיא חולקין בסתמא ועוד דפסקינן לקמן[ה] הלכתא דחיישינן בסתמא וא"כ היכי מגבינן כולהו מתנתא כיון דאינו אומר לסהדי כתבו בשוקי (ח) ברייתא ומיהו לפי שנוהגים עתה לכתוב בשטרי מתנה ואמר לנו מתנה זו כתבוה בשוקא ותתמוה בברא הלכך כי אמר להו נמי סתמא דעתו לומר כמו שכותבים בשטרות ובימי האמוראים לא היו נוהגים לכתוב כך לכך היה צריך לומר להם בפירוש כתבו בשוקא כו'. ור"ח גרים דאמר להו לא תיתבו בשוקא ברא וקרי ליה סתמא שאינו אומר להם להטמין עצמו[ו] ואומר שלא לפרסם והיינו סתמא (ט) כלומר לא פרסם ולא הטמינם אבל כתובו לא חשיב סתמא וכשר לפר"ח ולפיכך מה שנהגו לכתוב בשטרות מתנה זו כתבוה בשוקא ותתמוה בברא אינו אלא לשופרא דשטרא[ו] ומיהו לישנא דסתמא לא משמע הכי:

שלא

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פ"י מהל' מכירה הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף א:

קא ב מיי' שם הל' ג ופ"ו מהל' גירושין הל' יט ופ"ה מהל' זכייה הלכה ג ד ו סמג שם וסי' נ טוש"ע שם סעי' ג וסי' רמב סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קלד סעי' א:

קב ג ד מיי' פ"י מהל' מכירה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רה סעיף ז:

קג ה מיי' פ"ה מהל' זכייה הל' א ב ופ"ט שם הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמב סעי' ג ד ה:

קד ו ז מיי' שם פ"ה הלכה ה סמג שם טוש"ע שם סעי' ט וס"י:

קה ח ט מיי' שם והל' ג טוש"ע שם ובסעיף ח:

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה גילוי מלתא בסה"ד אא"כ ביטל אחר כתיבה. עי' גיטין דף לג ע"ב ובתוס' שם ד"ה (הכא) [התם]:

רבינו גרשום

דלא כתיב בה. עדים גופייהו **ידעו באונסיה לא מודעא היא: מודעא דמאי.** צריכה למכתב בה ידעינן באונסיה **אי דגט או דמתנה** שמכריחין אותו ליתן הכא לא צריך למכתב ידעינן באונסיה דהאי **גלוי מלתא בעלמא** דכיון שכפאוהו ועל כרחו נתן משום דאינו מקבל כלום אלא נותן: **ואי מודעא דזביני.** שכפאוהו למכור אמרת דצריכי למיכתב ידעי' באונסיה: **והאמר רבא לא כתבי' מודעא לזביני.** שמאחר שמקבל הוא דמים מיד גמר ומכר לו. **ומודי רבא** בזביני **היכא דאניס** דומיא דהאי **מעשה דפרדיסא** אע"ג דמקבל זוזי דכתבי' ליה מודעא וצריך למכתב ידענא באונסה: **האי מתנה טמירתא.** שאמר כתבו לי בהחבא **לא מגבינן בה** דשמא כבר נתנה לאחר: **בשוקי בריתא.** כלומר בגלוי' לעיני הכל לא יכתבו: **איכא בינייהו סתמא.** ללישנא קמא אי אמר להו סתמא זילו כתובו הואיל דלא אמר להו זילו איטמרו הויא מתנה וללישנא בתרא אמר להו זילו כתובו לא הויא מתנה עד דאמר להו לסהדי תיתבו בשוקי ברייתא ותכתבו ליה: **אמר רבא והויא מודעא לחברתה.** שאם כתב מתנה טובה לחד כתובה וחתומה בשוק או בברא והדר אותה מתנה עצמה כתבה לאחר בטמירתה אינה מתנה לא זו ולא זו דשניה הוה מודעא לחברתה ראשונה דהא לא ניחא ליה דראשון קונה הואיל וכתב לשני ושניה טמונה היא כגון האי מעשה: **בעבר ימינא.** באותו מקום: **דמחמת אונס הוא דכתב לה.** דלא מיקדשה ליה אי לא כתב לה כל נכסיה: **אבל הכא.** דהיכא דכתב לראשון מתנה גלויה ולבתר הכי כתב ליה לאידך בטמירתא להאי אמרינן **דניחא ליה דליקני** [ולא] הוי מודעא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) ב"מ עב., ב) [ברכות ט. וש"נ], ג) [דף מז: מח: וע"ש בפי' הרשב"ם], ד) לקמן קסז:, ה) מא., ו) כמו לקמן סט ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה אי מזבנת: (ב) שם הוינא לך לאיתתא ואי לא: (ג) רשב"ם ד"ה מודעא וכו' ולא ברצון נפשי אני נותן לה זה הגט לפיכך דעו וכו' בטלין דגלויי מילתא וכו' נאנס בגט זה ובמתנה זו וכו' אשלם לו מעותיו וכו' ולא יצטרך לכתוב כצ"ל והד"א: (ד) ד"ה גלויי מילתא כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה לא כתבינן וכו' לקמן בפירקין אמר רבא הלכתא וכו' ואין כאן אונס בזה השדה שהרי מדעתו בירר: (ו) ד"ה ומשני מודה וכו' דאניס בכה"ג וכו' ואין בלבו וכו' והכא הוא דאמרי: (ז) ד"ה האי עובדא וכו' לגוזלו פרדס שלו בטענותיו וכו' המודעא שלפניו המבטלתו והוא לא יתן אל לבו: (ח) תוס' ד"ה איכא וכו' בשוקי ובברייתא ומיהו יש לומר לפי שנוהגים וכו' ואמר לנו שטר מתנה: (ט) בא"ד והיינו סתמא דלא פי' לא פרסום ולא הטמנה אבל וכו' וכשר לפר"ח ולפי זה מה שנהגו:

ליקוטי רש"י

ההוא גברא דמשכין פרדיסא לחבריה. שיאכלנה ותחזור לבעלים בלא מעות דכתב ליה במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דין בלא כסף [כתובות צה:]. משכן לו כרם במשכנתא דקורא אי נמי בנכייתא [ב"מ קט:]. **פרדיסא.** כרם [כתובות שם וב"מ עב.]. **כבישנא.** אטמין. **ואמינא לקוחה היא בידי.** ואבד שטר המכירה ואבא מכח חזקה של שלש שנים דכולי האי לא מצינא למיזהר בשטרא [ב"מ שם].

הגהות וציונים

א] בכת"י ובבריתא: ב] בכת"י הגירסא אזיל למכתב לה לכולהו נכסיה (ונראה דכן הוא גירס' הרשב"ם). ג] נדצ"ל וארצי, וכצ"ל בסמוך (וכ"ה בגמ' שם). ד] לשטר זה כה"ג וכו' כצ"ל והד"א (מהרש"ל). ה] נדצ"ל עצמן (באה"מ).

סימן רה סעיף א' א) **מי שאנסוהו כו'.** עיין בתשובת ן' לב [בשו"ת שבסוף הספר*] סקכ"ו סק"ן [בשו"ת שבסוף הספר*] **ופסק ג' סי' כ"ח, ובתשובת מהר"ן שמן סי' קי"ו וכ"ל, ובתשובת רשד"ם [חו"מ] סי' מ"ד (וס"ג סימן כ"ח). ועיין מדיניס שבסימן זה בתשובת ר"ם כהן בפסק ג' סי' כ"ל ובתשובת ***ופסק ב' (1)סי' ר"ו, ובתשובת מהרי"ט [ח"א] סי' ל"ח [קש"כ]:

סימן רה

דין מוכר מחמת אונס ומסר מודעא ובטלה

א אוא)[b]**מי שאנסוהו עד שמכר** [c]**ולקח דמי המקח** [d]**אפילו תלוהו עד שמכרו ממכר בין במטלטלים בין בקרקע** [e]**שמפני אונסו גמר והקנה** [f]**אף על פי**

ציונים ומקורות יח) טור סעיף י"ב. יט) סעיף א'. כ) י"י פרק שהכל[g] ב"מ ב"ט ע"א מדפי הר"ף כפס ל"ב[h] שם מ"ט ע"א ד"ה הא דפריק והמגיד פ"ח דמכירה ה"ח וכ"ש. סעיף י"א כפס מופסות שם ד"ה מרדה וכיכו יומס מפיג ע' פ"ב. ד"מ י"ל.

סימן רה א) נפן ממכ"ם פ"י ממכירה ה"א-ב.

וכו' ב"פ

סימן משפט רה הלכות מקח וממכר

ה) אבל אם נתן לו שטר כו'. פירוש, זקף דמי המקח בהלוואה עליו ונתן למוכר שטר חוב עליו וכוונה ליתן לו דמי המקח שבשטר, פ"ה ממילן דבשעת מכירה לא גמר להקנותו לו כל שלא קיבל מן מעות מזומנים: **ו) אם מסר מודעה.** מודעה הוא לשון ידיעה, שמודיע לעדים הענין אין היס. וי"מ מודעה לשון יפורים כמ"ש [שופטים ח' ט"ז] ויודע [בהם את] אנשי סכות, ור"ל מוכר יפוריו לעדים וממממן מוכרח למכור. וכמתנה וכממילה וכגון, פ"ש שאין לזיות יפורין למודעתו וכלקמן [סעיף ב' וי], מ"מ יין דכמכר וכפכלה היא על פס יפורין, נשאר פס זה עליה כפול, ועיין פרישה [סעיף ה']:

ז) וצריכין העדים לידע שהוא מוכר כו' ושהוא אנוס כו'. הלשון משמע דבעינן שיהא יודע שגם המכירה לא היתה כי פס מחמת פוחש שלא גמר והקנה ט. וכפרישה [סעיף ט"] כתבתי דלא בעינן כולי האי, אלא אפי' בידוע שבא עליו בפוחש למכרו ט, ושפוחו פוחש לא סר מהמוכר בשעת המכירה*. ואפשר שבשעת המתנה ג"כ כן, וכתב מהילה

משנה"א סק"י

משנה"א סק"ב

שלא לקח הדמים בפני העדים. הגה [3]ויש מולקין וכבירא להו דבעינן שראו העדים נתינת המעות אבל הולחתו לחוד לא מהני. [3]ויש מוסיפים דבעינן דוקא שיתן לו המעות **ח)אבל** [2]אס נתן לו שטר עליו אינו קונה [3]ויש מולקין. **ט)פיכך** [1]**אם מסר מודעה שימכור ואמר לשני עדים דעו שזה שאני מוכר הפץ פלוני או שדה פלוני לפלוני מפני** [1]**שאני אנוס הרי המכר בטל** [2]**ואפילו החזיק כמה שנים מוציאים אותה מידו ומחזיר הדמים** [3]**וצריכים העדים לידע**

ציונים ומקורות ג) טור סעיף (ה') ב' ומפ"ד שם. ד"מ ג'. ג) כ"י סעיף ב' כפס מתפ"ך שם נמעת הכ"ף ניטין כ"ה ע"א מדפי הרי"ף. ד"מ שם. ד) כ"י שם נמעת הכ"ף שם והמ"ם ניטין פ"ה סי' ט"ו. ד"מ שם.

סימן רה א) כ"ה בר"ר וברמב"ם. במהדורת קאפלי שכ"ז ובמהדורת הרמ"א של"ח נשמטה תיבת שאני, וממהדורות שמח"ה ושפ"ו ואילך נדפס: **מפני אונס.**

שהוא מוכר מפני האונס ושהוא אנוס ודאי לא שיסמכו על פיו [1]**וכל מודעא שאין כתוב בה אנו העדים ידענו שפלוני זה אנוס היה אינה מודעא.**

ב [2]**כמה דברים אמורים במכר** [3]**אבל במתנה** [*]**או מחילה אין צריכין להכיר אונסו.**

ג [1][3]**פשרה דינה כמכר ומחילה דינה**

ציונים ומקורות ה) רמב"ם שם פ"י ממכירה ה"ב.

*ה"ה בכת"י, וכעין זה הגיה במשנה"א סק"ג עי"ש ובבה רד"ה ועל מה], ונמצוטת ן' לב ספר ב' סי' מ"ו, ונמצוטת ממ"ש סי' כ"ב וכ"ג [קש"כ]: **סעיף ג'** ה) **פשרה דינה כמכר כו'.** עיין לעיל סימן י"ב סעיף י"ח מ"ש [שם], ובב"ח [כאן] סעיף (ע"ו) [ט"ו] מה שכתב כאן. ונמצוטת רמב"ם [חו"מ] סי' מ"ד נפפפק בפס מכר מוצעת על הממילה עד שלא יעכוך להחזיר לו מכרון שלו שפבע לו הסוג שבעולם, מי הוי כמלוהו ויהיב לו כמלוהו וחכין, ע"ש.

*עיין בתשובת רמב"ם [חו"מ] סי' ר' ציון זה נמצא בכת"י על סעיף ד' כ"ה בכת"י בתשובה ר"ם סק"ם בכת"י בתשובה דהוא ס"ם וצ"ל: **דבשעת**

שו"ע חושן משפט סימן רה סעיף א'-ב', סמ"ע סק"ח

מי שנאנס למכור או ליקח, ולפני הקנין מסר מודעה בפני שנים, אין כותבים לו מודעה אא"כ מכירים באונסו. אבל אם מסר מודעה על נתינת מתנה או מחילה [פי' שאינו מקבל שום דבר בחזרה], יכולים לכתוב אפילו אין מכירים באונסו, והיינו טעמא דאפילו באמת אינו אנוס מהני מודעה לגלות שאין דעתו ליתן או למחול וממילא המתנה בטילה.

When giving notice to nullify a future sale i.e. a transaction that includes consideration, the witnesses must be personally aware of the party's duress. When the intended nullification is regarding a future gift, i.e., something being done without consideration, the nullification is valid even if there is no evidence that he is under duress. The reasoning for this is that a gift must be given willingly, and by nullifying it he has clearly shown that he is unwilling to give it.

מהר"ם ז"ל שסובר שבכל ענין אינה נוטלת אלא חצי כתובתה שהוא סבר שחולק עמה שיעור הכתובה כמבואר לעיל בדבריהו אבל אין רצונם לומר שכל אותו המותר הנשאר בנכסים אחר שהיא נוטלת חלק כתובתה יהיה להחולץ לבדו או שיתמעט בזה חלק שאר האחין דלמה יגרע כח האחין בשביל טובת היבמה שתקנו לטובתה כדי שלא תתעגן היבמה כי אין הדעת והסברא סובלת זה וגם לא משמע כן מתקנת הקהילות ואם כן הסברא נותנת שלא ייפוי כח של החולץ אלא באותו חלק שנפחת לה מכתובתה כגון למשל שהנכסים הן שבעה מאות זהובים ואם כן מגיע לה לחלק כתובתה שלש מאות וחמשים זהובים ונפחת לה מכתובתה חמשים זהובים זכו אותן חמשים זהובים זוכה החולץ לבדו ואין לשאר האחין חלק בו אבל בשאר הנכסים הנותרים על הכתובה יחלקו שאר האחים עם החולץ כדין כל הירושות ואפילו אם רצונו לספרין על המדה היינו לענין שהכל לומר שתקנה קבועה היא שלעולם זוכה החולץ בנכסים יותר על שאר האחין כאותו שיעור שנוטלת היבמה בעד כתובתה כגון שאם נוטלה היא ש"ן זהובים יטול גם כן החולץ ש"ן זהובים קודם שיחלוק במותר עם שאר אחין אבל לענין שנאמר שהחולץ יטול כל הנכסים הנותרים על כתובתה אפילו יהיו מרובים הרבה ויותר משיעור שנטלה היא כתובתה אין סברא כלל וכלל ואין לו שום יסוד לא מדינא ולא מתקנת הקהילות ולא מן הסברא ודבר פשוט הוא בעיני ואין צריך להאריך בו וכמו שכתב מוהרלא"י בכתביו סימן הנזכר בהדיא על כן אין החולץ יכול לדחות את בני אחיו מן ירושת אחי אביהן רק יחלוקו המותר הנזכר עמו שוה בשוה אחר שיטול החולץ חלק כראש במאי דנפיל ליה מהחלוקה על פי הדברים שכתבנו למעלה ושלום על ישראל. נאם הצעיר מאיר בן מהר"ר גדליה זלה"ה חתן המלך הגאון מהרי"ץ כ"ץ ז"ה.

ליתר עיון

שאלה יא יפה נוף פרי צדיק אהו' תלמידי האלוף המרומם ר"ג ור"מ ואב"ד מהר"ר ישעיה סג"ל יצ"ו ולכל המסתופפים בצל מעלת כ"ת שלום. הגיעוני פתח מקרוב גלילת ידי מכ"ת הנקיים אותיותיך אותות על דבר השאלה ששאל כ"ת ממני בעובדא באחד שהיו לו חובות הרבה ולא היה סיפק בידו לפרוע כלם וכלאות אחד מהנושים כן נתפשר עמו בחצי חובו והשאר יהא מחול לו ולא יתבענו לעולם ועל זה תקע כפו ומקודם לכן מסר מודעא לפני שני עדים שהודיע להם אנסו שבורה הוא והכירו העדים באונסו והגו לו שטר מודעא כתוב וחתום שמסר מודעא לפייסם שמוכרח ליתן לו ת"כ ע"ז. וכל זה הוא עושה באונס גמור ואינו מוחל לו רק היום או מחר יתבענו לדין בעד הנותר. ועל זה שאל כ"ת אם זה מחוייב לקיים ת"כ שהוא תמור משבועה לר"ת או לא. ולדד כ"ת הדבר שהלא בפיוי כ"ת שהוא מחוייב לקיים שבועתו והביא כ"ת ראייה מהסוגיא דנודרים לאונסים דלא התירו שיאמר יאסרו פירות של עולם עלי אם אינן של תרומה אלא כשהוא חושב בלבו היום ומוציא מפיו סתמא אבל אם מוציא מפיו בפירוש לעולם אסור מאחר שהוציא מפיו דבר שהוסר מה שחשב בלבו וה"ה בנדון דידן שנתן ת"כ. והתנה בפירוש שלא יתבענו לעולם צריך לקיים ת"כ ואע"ג שפסק מהר"ם והוא במרדכי פרק ג' דשבועות במי שמאנס את חבירו במיני יסורין עד שנשבע ליתן לו סך כך וכך דאין בשבועתו כלום והביא ראיה לדבר לשבועה שיש בה טענת אונס אינה שבועה אפילו בלי שום מחשבת הלב כאשר יעיין מהם! היינו דוקא באונס גוף כגון שמיסרו ביסורין אבל לא אונס ממון כאשר מבואר שם בדבריו שחולק מהר"ם בין אונס לאונס מכח קושיא מהסוגיא דנדרים דף כ"ח דתנן נודרין להורגים ולחרמין ולמוכסים וכו'. ומפרש שם בגמרא באומר יאסרו פירות עולם עלי אם אינן של בית המלך וכו' ואומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דקי"ל דדברים שבלב אינן דברים אונסא שאני אלמא טעמא קאמר דאמר היום הא לאו הכי לא שרינן ומכח קושיא זו הוצרך מהר"ם לחלק בין אונס לאונס. ואם כן בנ"ד נמי דאין כאן כ"א אונס ממון אפילו את"ל שהיה בלבו בשעת הת"כ שאינו מוחל לו מ"מ כיון שבפירוש אמר בשעת הת"כ שמוחל המותר ולא יתבענו לעולם מחוייב לקיים הת"כ זה הוא תמצית דברי כ"ת הגם שאין זה לשון מכ"ת ממש אלא שעמדו לפני מכ"ת דברי מהרי"ק שורש קס"ו שמשמע מדבריו שם דגם אם מסר מודעא (אין) שבועתו שבועה יעויין שם. וכתב כ"ת שלא ירד כ"ת לסוף דעתו משום שא"כ יקשה עליו הסוגיא מתניתין וגמרא דנדרים ותוהר מכ"ת לחלק ולתרץ דברי מהרי"ק בכמה דרכים:

והנה הגם שאני מרוד לעת עתה בשמחת בני החשוב יצ"ו

הרי שבשום מהרי"ק אותו תנאי שמתנה אדם בגו"ס למסירת מודעא מ"מ מי שיש לו עינים לראות לפי הטעם שכתב הר"ן אין ענינם שוה כמו שכתבנו ואף לפי דבריו דוקא כשאין כאן טענת אונס אבל כשיש כאן טענת אונס אפי' אונס ממון מבטל הנדר והשבועה. וכ"ל שטעמו הוא דס"ל דהא דבטול זה אינו מועיל לבטל נדר שחבירו מדירו או ב"ד משביעו היינו משום דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה ובאונס לא שייך טעם זה. ועוד נ"ל דבר פשוט דמק"ו דהשתא דנשבעין לחרמים להרגים ולמוכסים יש ללמוד דבמסירת מודעא אפי' באונס ממון מבטל השבועה דהא התם אין כאן ביטול אלא בלב וקי"ל דברים שבלב אינן דברים אעפ"כ גבי אונס ממון כי האי שרי כ"ש במסירת מודעא דכולא נמי הוזכרה בפיו ואע"ג שהוציא השבועה בפירוש שסותר הביטול מ"מ היכי שהוציא גם כן הביטול מפיו בפירוש אין נפקותא בזה כמו שהוכחנו לעיל א"כ כ"ש דמבטל השבועה באונס ממון וזה נ"ל ברור. וא"כ בנ"ד לכ"ע אפי' לפי סברת מהר"ם כמסירת מודעא מבטלת השבועה אפי' אין כאן אונס כ"א אונס ממון כאשר הוכחנו בלי שום ספק ועתה אין כאן מקום לקושיית מכ"ת שהקשה על מהרי"ק שהביא ראיות לנדון שבועה מסוגיא דתלוס וזבין ומעשה דפרדסים דבטול מודעא מהני דכל הני איירי בלא שבועה ובשבועה מנ"ל עכ"ל. דלא נתכוין מהרי"ק אלא להוכיח מזה דמי שהוא עושה דבר מפני יראתו שלא יקח את שלו דחשיב אונס ממון ובאונס ממון נראה לו דבר פשוט דמהני מסירת מודעא לבטל השבועה מטעם הנ"ל וביטול כמו שהוכחנו ולא ביקש ראייה ע"ז מהראיות שהביא רק כל שקלא וטריא שלו איזה ענין נקרא אונס: ומה שהקשה כ"ת לשאול נ"כ לפי דרך זה דמודעא מהני באונס ממון דאם כן לפי המנהג שנתפשט בכל ישראל לבטל הנדרים והשבועות בליל י"כ למה הצריכו האחרונים בעלי ש"ע להתלונן להיות לו דברים שבלב ולחשוב היום בנודר למוכס הלא כבר ביטל הנדר או השבועה מחמת שהוא אונס ממון והיה לו לרמ"א לכתוב בהגהותיו בטור י"ד סי' רל"ב ואם ביטל מעיקרא כמו שהוא המנהג לבטל בי"כ אז אינו מעכב אם לא חשב בלבו היום והאריך כ"ת בזה לפלפל. תמיהני על מכ"ת הם נמשכו אחרי הפוסקים הנמשכים אחר סוגיית הגמרא והתוספות ומה היה להם להכמים ראשם לבנות בדין זה יסוד על המנהג של כל נדרי שחולקין על מנהג זה קמאי דקמאי כמבואר בטור א"ח סימן תרי"ט וביתר הפוסקים ואף במקומות שנתפשט המנהג אין הכוונה בו לבטל שבועות ונדרים כאלו אלא שבועות ונדרים של ציבור ולכך המנהג לאומרו בציבור או נדרים ושבועות של עצמו אבל לא לנדרים שחבירו מדירו או משביעו ולא פלוג בין יהיה באונס או שלא באונס כי לא נתיסד מנהג זה כלל על שבועות כאלו ומהרי"ק שהביא הוכחה לנדון שלו ממתניתין דהרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה וכו' לא ממנהג כל נדרי הביא אלא מדין המשנה דכתבו הפוסקים דאפי' מי שהתנה כך בפי' לתועלת עצמו לבטל נדריו ושבועותיו של כל השנה אין מועיל בטול זה לנדרים שחבירו מדירו וה"ה למסירת מודעא בלי אונס כמבואר בדבריו וכל מדין אין ממנהגי ומדרכי להיות פסקי בדברי בעלי ש"ע וק"ו לבנות יסוד באיזה הוראה על דקדוק סודות דבריהם כי לא נתנו מרועה אחד רק הם דברים נלקטים מחוברים מדברים נלקטים נפרדים שכמה פעמים לא יצדק חבורם ואין עתה עת להאריך בזה: גם מה שהאריך מכ"ת לפלפל בפירוש מה שאמרו מכאן מודעא רבה לאורייתא ורצה כ"ת להכריח דצריך מטעם קושיא זו דא"כ כל העונשים שהביא עליהם הקב"ה בחורבן בית ראשון קודם שקבלו התורה ברצון בימי אחשורוש איך נענשו ובנה כ"ת על קושיא זו יסוד ראייה כ"ת בדחוקים הלא כבר הקשה הרשב"א קושיא זו בחידושיו לאגדות וישבה בטוב טעם ודעת ע"ש. עד כה דברתי אנכי מאיר הצעיר בן מהר"ר גדליה זלה"ה:

יתר עיון: שו"ת מהר"ם לובלין סימן יא
לוה שאין לו מעות לפרוע כל חובותיו, וכדי לקבל מה שיכול נתפשר עמו המלוה בסך מועט אחר שמסר מודעא על הפשרה, כתב המהר"ם לובלין שבודאי מהני מסירת המודעא הגם שאין כאן רק אונס ממון לגבי המלוה.

Further Iyun: Maharam Lublin discusses the case of a borrower who cannot repay all his debts, so the lender negotiates a settlement with him. Beforehand, however, the lender gave notice to witnesses to nullify the future settlement. Maharam concludes that this would indeed invalidate the settlement, and he may claim the rest of his money from the borrower. We see from here that monetary duress is also considered duress.

ליתר עיון

דהא הכופר לו יודע שע"כ לא ימלט מהיסח ס"כ מה מהני בכפילה
או הם ודאי מבינו יתבענו לב"ד ויבטיחו מלא ע"כ בשעת דעתו
ליקנע על שקר מבלי הוא דוחק דכיון דמזיק דלא רצה לפשר עד
שיגע לו יתובע שלא יתבענו עוד המותר ש"מ ילא הוא השבועה
שקר דמל"ב מה היה ילא מתביעת לשון המותר • וכן ק' בעובדא
דמהר"ם ב' הכ"ל שמיירי שלא היה מיפק בידו לפטור לכל בע"ח ע"כ
מפשר עמו זה בחלי חובו ע"כ משמע שפ' סידור בע"ח לא היה
נוגע לו אפי' חלי הלוה מוכה עשה עם המלוה שפרע לו קודם
בעשה סידור כלל ס"ל מן כאן מוכח דכיון דכבר היה ברוח ס"ל כזה
כגר נפשד חובו ואם לא פרע לו הלוה החלי מעצמו לא היה מקני
רעה שלא מניעת הטוב ומניעת הטוב לא מקרי מוכח כמ"ש בחשובת
שם"ס, ס"ן בשם מהרי"ק בשמה שהוציא עלי' ס' קול שקידשה
ועי"ל הוכרחה להתפשר עמו בממון שיפטרנה בגט ומשלה מועשה
פ"ו וכ' דמיכו מוכח כי זה הפיס שם לא יפטרנה בגט לא היו שלא
מניעת הטובה מהשמה דעי"כ לא יהיו מוציאים מליבם פותחה להכי
לא מקרי זחת מוכח להשמה ס"ם שהסיר (ובשמת תעזה דין זה
דאין לך רעה גדולה מגעל דנוף לענין שחייבה שהמלו ול"ל שפטר
כתם דהכאה שהוא מניעת הגט לא היה עושה לה כדי שתתרצה בדלי
כסף שלא כדי שתשם פותחה רק שתל"כ כתנגל הדבי לפשר בממון
להכי שפיר מקרי מוכח שלה לענין הממון שכתבה רק מניעת הטוב
מאחר שהרצה בגט יש לה סיבה מחת בין שם הסיבה כדין או שלא
כדין כגר כמש וסר עליה הרעה והממון שקיבל בשפר היה להסיר
הרעה וזה מקרי עשיית טוב וכשלא היה היה מקרי מניעת הטוב
ולכאי נם בשבועת נדקי' לב"כ כ' מהרי"ק שלא הוי נדקי' מוכח
בשבועה כי המשפר שהושיבו כ"כ שלא היה בשביל שישבע שלא בשביל
שמחל בו ש"כ שם כ"ש שיסו להוציאו ע"י שישבע לו שלא היה השבועה
כדי שלא להרע לו שלא כדי שישבה עמו טוב ולא ימנע הטוב ממנו
דהוי הוצאת המפשר שהיה להמשפר כגר סיבה מחת
שאל לא ס"ד דמהרי"ק לומר שישבע נדקי' בהמשפר לא היה מקני
רעה כלל דודאי אין לך רעה מיסורי ועכר הנוף ובפרט לעכר משפר
לתלך נדול ובטול כמותו וכן נבי סקיקון בדשבועה ובכי' דהיו
מופקרין להדינה ול"ל ישראל לעכו"ם שם קרקע ועל תמיהיכי אין
על כתיבת קרקע זו מוכח ויא שלא מוכח מניעת טוב) ול"ל דשייני
התם בשם לא היה מפשר עמו בגך היה בפסק כל המוב כי היה
מצרים הכל (ומדברי מהר"ם הכ"ל סי' ר"ל דמחלק בין פשר על
חוב בורר שו לא לענין הכרת מוכח ס"ל בשם ס' זכה מחבירו ע"פ
ספיקא דדינא שו ע"פ תפיסה וכבר מצוטר בסי' ס' בש"ך שכתב
בשם מהרש"ל דמהרי' תפיסה הוא דבר קל ס"כ כשכעשה בשר
בפסק דין כי הפי ואם כ' מערער זה שהיה זוכה בדין ע"י מסירת
מודעה לא מהני שלא כ' מכיון בשוכחו ואל"ה דמהרי' דלא היה תביעתו
שוה בעיניו רק דמי פשר זה כי מקני אין המוב בורר והפשר זה כמכילה
הוא כמ"ש מהר"ם ל' הכ"ל וכן בכל כיוצא בזה) :

ואמינא לעיין בפשר שכעשה בין בני אדם ולפעמים בעינן שלא
יתן לו מיד המעות שכתפשרו רק לזמן קצוב אף שיתן לו
ביום מזה וכותבין שם להיתר עלה"ז דבכה"נ שוב מהני מודעה
שקדמה לפילו לא הכירו בשוכחו כי מיוב הזקוקי הוא מיוב בדבר
שאינו חייב וכתחבה דמי ומ"ל כיון שהיה הפשר לשלם ע"ם מלה
זכותים ליתן לו מיד ס"כ הוי כאלו קבה ממנו בעד דמי הפשר הלזו
מת הזקוקי, ס"כ מיוב זה הוי כאלו ושוד כיון שכתוב בהשטר שחוייב
להעמיד הזקוקי' כו' הוי כאלו נתחייב בחחיות דדיקא כאלו וכמ"ש
בש"ע ס"ג בהג"ה ועיין שם ס"ק ז' בהמ"ב הסמ"ע בשעם דכה"נ
שמעי' עלתתבה ומיוב זה דודאי ס"כ מכירה הוא ונ"ל ידעי' ממה
שנם מיוב זה ולאו מכירה הוא ראי חיתם כיון שכעשה בשר ס"כ
הדמים שכתים לו בחובע מהחביעה הוו נ"כ בכלל דמי התקח הלי
מ"מ מיכא דיטול מקח בנד מיוב הזקוקים ושוב מקרי מתנה וכמ"ש
שם בש"ע ס"ד וש"ל למ"ש הסמ"ע שם דמ"מ יש לודין מכר לענין
שלריך עדים להכיר מוכח וכ' הסמ"ע בטעם כיון דכתבה בקנת
דמים י"ל דלחמ' נמר והקנה ס"כ ה"ה הכא מבלו"ם כי לענין מיסור
ביצת שפיר מהני המוציא מחבירו ונלו דעת שלא נמר והתחייב ושוד כיון
שכתוב שהודה שהזקוקים תמי' ס"כ המידענו קלי על שהוציאה שהיה
מוכרח לעשות כן מבלי לא היה לו זקוקי ס"כ כיון לליתא למיוב
זקוקי שוב מסור הדיוט משום ריבית ע"כ לריכין מחלה לעשות
השטר על ממון למשל שיתן לו ק"ך זהו בעד התביעה וק"ך זהובים
הללו יתן לו לסוף שנה וכל כיוצא בזה (ועיין תשובת רמ"א סי' ק"ב
בשותף שמחל לשותפו שלא יתפשר עמו בנך וכך יכפור לו בכל
מה שתמ"ל) :

שאלה לה נוהגין קלת בייתי' בשם נר העיר או היה בכל
נר בפיזה מיל ויש לו דין עם מדם ובחתייב
ס"ד פוסקין לו לכתחילה בתפילין כדין ת"ח המטופל בשם שם
כדין פוסקין :

תשובה בשם פ"ן שם ע"ן כ"כ וכ' הב"ח השעם בית מ"ז שהיל
שלא להזכיר ש"ם בהחלה ומסל"כ שפר השם ש"ם שבול
בפיהם בהחלה והע"ש כ' השעם דת"ח יודע מומר השבועה וכ' הם"ך
שם ס"ק מ"ט בשם רב הפי נטון ז"ל בשול הת"ח ס"ב פיש לו"ל
דבריה הרבה שנל נשול הכוהב הפה הוא דבריהם פיזה ת"ח כלשמיה
תפילין ומסיק הם"ך לכן הלידנ' אין חילוק אין ת"ח לשחר מכ"ל
וכוונתו דעכשיו שפי' ל"ת בם ת"ח והייטו דשחני בזמן הש"ם (וכן
בזמן רב הפי') דלשן כל שדם הכיח תפילין שלא הזהיר בפרישות
ודקדוקי מלות בשמר דבריה ס"כ היה שכי מעלות למלוה זו מדם כיון
דלשן כ"ע הכיחוש ס"כ מפוד הרבה בעיניהם מלות הכחת תפילין
והי' נחשב ליהודי שם עמד ס' להכיחה שכר מיבה מוחזק ל"ת
ומדקדק בשמר מלות (וכמ"ש שם מחיב שת לשחבולי על יהודים)
וזן היה מעלת המלוה ושוב מזה הי' הוכחה למעלת הפיס המכיחן
שמוחזק בעיני בני שדם למדקדק במלות ות"ח וחשילא נרחה שהוא
נאמן ומדקדק שלא להוציא ס"ש לבשלה וחמיר עליו ענין השבועה
ולהכי לא היה שכי מה שע"ב בשבועה בחפילין ולומר כיון דשיבו
מכיחן ע"כ חמיר עליו קדושת תפילין שפומר מה שי שקדיב לשבועת
מלוה כזו ושיבי הנוף לא כי מה' מהכי' חומר קדושתה בעיניו כיון
שם"כ הוא שיבו פיס מדקדק במלות ופרישות ושפשר בשם להכיחן
שיאמרו לו מי אה הלוס פוע ויחשבנו הרופין ס"כ אין ענין השבועה
חמיר עליו כי ל"ל שפשר ניגל להזהיר ס"ש לבשלה ונם חולי שיבו
יודע חומר השבועה ע"כ לא שבי להו הש"ם בחפילין חשש"כ ת"ח
כ"ל לבל נאמינו דכ"ע מכיחין תפילין חוכת חשש"כ ת"ח חשיב מלוה
זו כ"כ בעיניהו כיון שכל זו יש עליה דוחי לשו כ"ע הם פרוחין
ות"ח ונדקדקי במלות שלא כשפשע זחת שפני היהלל דכ"ש חומר
שפני מה שביני שדיף שנלא כחוהו וחיל בהן כחוהו שו
נם הוא שיבו שומען בשהרה כחוהו ולהכי כיון שעשיית שלו כשפשע
ביד כל ונכשה לכל שליבו כשמיין בכחהה ושדינה, עוסין בהם קלות
בעו"ה ע"כ נזדלזל מלוה זו בעיני העם ונש"ל כשפשע מלוה זו ביד
כל כש"ם הוספת בשכת שבת מ"ש לפרש מ"ש בשדרש שפני מה
לא שחזיקו בשלות בשדם שבת המכיח תפילין שפני השמין שהיו
מכיחין תפילין לשלות בהם בני. שדם כו' ע"ש והייטו דע"י טהת
לשלות פשתה ביה כל שדם ושי"כ שובלין השלה חשובה ונם שחזה
עי"כ כוהחה שהכחת תפילין בהשיב המכיחן הוא יש ושחד על דבר
ה' וודע חומר השבועה וחזיר שהזכרת ס"ש לבשלה כיון דכ"ש
מכיחין וכ"ע לשו בני הכא כיכחו ס"כשוב ליכא נשול להבניל בשבוע
השבועה בין שדם לשדם וכולן בם"ת דשכתי שביבם כי היה
כל שלשות כו ושפשלתיהו ופיום נדול יש בנקיטתה ליישבע בה ואפי
תיישל כיון דיש נשול. בזה שלא להקל בתפילין שלא דוקא לנד דהוא
ודאי ס"ח ס"כ שוב לא הפיל לידי מחלוקת ז"ל כי נם נשול זה ליכא
בזמנינו דנ"כ לכל מסור וכל הטוקה ליטול הש זה כשומל ואפי' שלא
בדלון הקהל שפקח מכפר ואייל לכרך וכ"ש בקהלות קשוחת שכשים
בה מעם מזער כשר יכחבם והול נד בשמל ולא בעשמ כשבר שכשיני
בזמנינו זה רבחה משמחת זו בישראל בעו"ה ס"כ לאו כל כמיני'
לשים כזה מחר שיחזיק רבוחת שבה לו שכי עלוה ותוזר שמ"כ לשסקין
עשק מ"ו לנוד בני שדם בישחה ולהפקיע ממוכם ע"י שבועה כד
שבר בלא"ה בזמנינו לשו כ"ע יהיי כ"כ בשבועה עד יש שמוטפין
מוכפין מפני הבושה שיבשע בב"ש הכא בש"ת בשפשם ושם נבע
לחלק בין רב לרב שוב יחבשה התחלוקת ושם"ת להעמיד הדין ע"ת
וכמ"ש בש"ע סי' י"ז ע"ש ושבה בחקנת חלוות לא כשמר בלא שכ
התופס ישיבה ושין לך בו בלא שם שמחו ובכוכה הרחיקו נשול רב
עד שדינה זו כי בבכה"נ ולפי שופלה ונדול בדורו הוא ויש ס' מכיחים
ומפולשם לנשון ולא שלחה הבושה על רב החחיק תלמידים דש"כ
כשר ככבשו בנשול זה כל שלמדים ויש בשם ג"כ החחיקין בני מכיחים
בחכם ס"ו הבושה על מי שלשלו לו כן מלד מעלת נדולתו ויפלחו
ותורתו הממורשת ותומוק בכך ושפי' חיכו חיפם יש"ה ממש
להכי שין להקל בכך ושפי' הוא שדיין רב בשותו עיר שבשין להבשיבו
ויש קלת זילותא בזה לבני עיר מ"מ חני קולי לא שקיבין שלא יבשיבו
שותו לשני הדיינים ובם"ח ושין כאן פרשום כ"כ :

שאלה לט בני בתים בשבי לידי ל' הר והילוך ל"ה ביניהם
ושמה ס' מבש"ב הללו לשני בשותף מבחוץ
שלש"ה שקוקין פרים"נש בל"ש לחיזוק כותלו והוחזק בכין זה יוחל
מנ' שכים וכשחת בש"ב זה כשלו הבית לכחובת חשתו וכישחת לבעל
ושתה קחו בני ל"הל וכשכין לחחות בבכין זה בשנה שלא כדין
עשה בל"ה ושוב טעגו שיבורן בעדים שבחה שכים קודם עשות
בש"ב בכין זה הי' חלה חה פנוי והחזיקו בו בני ל"הל להילוכן וזה שלא
כדין החזיק בו לעשות בו בכין זה :

תשובה ממיכן בב"ב כ"נ ובדף ס' לקח חלה ובה זוין
ונזושלפות ה"ז בחזקתה וכ"ם בם"ע סי' תי"ז ס"ב
ולעיל חזה בש"ם הכ"ל דף כ"ב שחל בש"ם לשיכה חי חשחעכין זה
סל"ח

Further Iyun: Har Hakarmel disagrees with the Maharam and claims that this would not constitute duress on the side of the lender.

יתר עיון: שו"ת הר הכרמל, חושן משפט סימן לז
פליג על דברי המהר"ם הנ"ל, ודעתו שאין זה אונס והמודעה בטילה.

אמר לך שמואל כי תניא ההיא בשעת כפרה דאירצי בשעת הפרשה כי קאמינא אנא בשעת הפרשה ופליגא דעולא דאמר [א] עולא לא חילקו בין חטאת לעולה אלא שחטאת צריכה דעת בשעת הפרשה ועולה אין צריכה דעת בשעת הפרשה אבל בשעת כפרה אידי ואידי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא מיתיבי חטאתו ואשמו עולתו ושלמיו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא עולתו ושלמיו של פלוני עלי בין לדעת בין שלא לדעת יצא אמר לך שמואל [א] כי תניא ההיא בשעת כפרה דאירצי בשעת הפרשה כי קאמינא אנא בשעת הפרשה ופליגא דעולא דאמר [א] עולא לא חילקו בין חטאת לעולה אלא שחטאת צריכה דעת בשעת הפרשה ועולה אין צריכה דעת בשעת הפרשה אבל בשעת כפרה אידי ואידי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא מיתיבי חטאתו ואשמו עולתו ושלמיו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא שמואל מוקי לה בשעת הפרשה עולא מוקי לה בשעת כפרה אמר רב פפא מתנייתא אהדדי לא קשיין הא בשעת כפרה הא בשעת הפרשה (א) [ב] ואמוראי נמי לא קשיא שמואל מוקי קמייתא בשעת כפרה בתרייתא בשעת הפרשה עולא מוקי איפכא אמוראי ודאי פליגי פשיטא מהו דתימא מאי בשעת הפרשה דקאמר שמואל אף בשעת הפרשה ואע"ג דהך קמייתא תיובתיה קמ"ל: וכן בגיטי נשים כופין וכו': [א] אמר רב ששת [ב] האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא פשיטא לא [ג] צריכא דעשאוה ואירצי מהו דתימא בטולי בטליה קמ"ל דא"כ ליתני עד שיתן מאי עד שיאמר עד דמבטל ליה למודעיה:

הדרן עלך האומר משקלי

[ד] [ג] **שום** [ג] היתומים שלשים יום ושום [ד] ההקדש [ג] ששים יום ומכריזין בבקר ובערב:

גמ' מאי שנא בבקר ובערב אמר רב יהודה אמר רב [ה] בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאיכא דניחא למיזבן אמר להו לפועלים איזילו סיירו לה ניהלי בשעת הכנסת פועלים דנידכר דאמר להו ניזיל נישיילינהו תניא נמי הכי [ו] שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין [ו] בבקר ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים אומר שדה פלוני בסימניה ובמצריה כך היא יפה וכך היא שומא כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו למה לי למימר על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב חובו דאיכא דניחא ליה בבעל חוב דמיקל בזוזי ואיכא דניחא ליה באשה דשקלה על יד על יד תנו

תנן

רש"י

לדעת. שהודיע את המתכפר: כי תניא ההיא. דלא בעינן דעת בעלים בשעת הקרבה תניא דהא הודיעו בשעת הפרשה ואירצי שנתרצה בדבר: וכי קאמינא. דצריך דעת בשעת הפרשה: והא דשמואל דבעי דעת בהפרשה ולא בכפרה: פליגא דעולא. דאיהו אמר איפכא: שלא לדעת לא יצא. אלמא בכולהו בעינן דעת וקשיא לתרוייהו: מתנייתא אהדדי לא קשיין. הא דקתני לעיל עולתו ושלמיו של פלוני עלי בין לדעת בין שלא לדעת יצא והך בתרייתא דקתני בכולהו שלא לדעת לא יצא לא קשיין אהדדי הדא בשעת כפרה והדא בהפרשה לעולא כדאית ליה ולשמואל כדאית ליה: אף בשעת הפרשה. דבין בהפרשה בין בכפרה בעי דעת ואע"ג דהויא הך קמייתא תיובתיה דקתני דעולה לא בעיא דעת דהאי סיומא דשני הש"ס לעיל אמר לך שמואל כי תניא ההיא בשעת כפרה כו' לאו מילתא היא קמ"ל רב פפא דקאמר לאמוראי נמי לא קשיין שמואל מוקי קמייתא בשעת כפרה מכלל דשמואל בכפרה לא בעי דעת ושינויא דשנין לעיל שינויא הוא: דעשאוה. אחרי כן: ואירצי. לתת הגט והמודעא לא ביטל: מהו דתימא מסתמא בטלה למודעא. קמ"ל רב ששת דלא וממתניתין יליף טעמא דא"כ ליתני כופין אותו עד שיתן:

שום היתומים. ב"ד היורדים לנכסי יתומים למוכרן להגבות לבעל חוב שמין את הקרקע ומכריזין ל' יום כל הרוצה ליקח יבא ויקח: ושום ההקדש. גזבר המוכר קרקע של הקדש: **גמ'** סיירוה ניהלי. ראו אם יפה היא: דנידכר. בעל הבית [ט] באורתא מאי דאמר לפועלים בצפרא: ונישיילינהו. אם יפה היא: כך היא יפה. כך וכך היא עושה תבואה: כך היא שומא. בכך וכך שמאוה ב"ד: ויקח. ע"מ שיפרע לאשה או לבעל חוב: למה לי. לאכרוזי על מנת ליתן כו': על יד על יד. פורתא פורתא ואיכא לוקח דניחא ליה לפרוע לבעל חוב דמיקל בזוזי שנוטל זוזים שבורים ותסרים שאין להא דרך סוחרים מקפידין בכך:

תוספות

אמר לך שמואל כי תניא ההיא בשעת כפרה. (וברייתא מיירי בשעת הפרשה) [י] וא"ת אמאי פליג אדעולא לוקמא למילתיה דשמואל בשעת כפרה וברייתא מיירי בשעת הפרשה ולא פליג אדעולא וי"ל [ז] דסבירא ליה דשמואל מיירי בשעת הפרשה דקאי אמתני' דמשמע דמיירי בשעת הפרשה מדקאמר חייבי עולות [ח] אין ממשכנין אותן שזהו בשעת הפרשה [ט]: **מאי** בשעת הפרשה דקאמר שמואל אף בשעת הפרשה. וא"ת מ"מ הא פליג דלשמואל צריכה דעת אף בשעת הפרשה וכ"ש בשעת כפרה ולעולא צריכה [י] בשעת כפרה דווקא ולא בשעת הפרשה וי"ל דמ"מ דבכה"ג דפליגי השתא לא הוו פליגי ונראה לר"י טעמא דשמואל ועולא דהא דאמר שמואל עולה ושלמים צריכין דעת בשעת הפרשה משום דלא ניחא ליה לאיניש להתכפר במילתא דלא דידיה אבל בשעת כפרה אינו צריך דמשום סמיכה אין צריך לדעתו כיון דאינם באים לכפר על [יא] חטאו אבל חטאת ואשם שהם באים על חטא וצריכין להתוודות [יב] [ה] [בשעת] סמיכה בעינן [ה] [דעת] בשעת כפרה ועולא סבירא ליה דאפילו בעולה ושלמים רוצה לקיים מצות סמיכה הלכך בעינן דעתו בשעת כפרה אבל בשעת הפרשה לא בעינן דעת אלא בחטאת משום דלא ניחא ליה לאינש לכפרה במילתא דלאו דידיה אבל עולה ושלמים דלא לכפרה קאתי כולי האי אינו צריך דעת בשעת הפרשה [יג]:

האי מאן דמסר מודעא אגיטא מודעיה מודעא [יד]. (פסק) לפיכך נהגו העולם לבטל כל מודעי ומודעי דאתו מגו מודעי בשעת כתיבת הגט ובשעת הנתינה דחיישינן שמא בטל אותו:

הדרן עלך האומר משקלי

שום היתומים ל' יום. וא"ת אמאי נקט יתומים אפי' כ"ע נמי אם באו בית דין לירד בנכסיהן כדי לפרוע לאשה כתובתה או חובו לב"ח צריך שומת ב"ד ל' יום כדאיתא בפ' המפקיד (ב"מ לה:) מאימת אכיל פירי מכי שלמי יומי אכרזתא אלמא לכל אדם שבא לירד לנכסיהן צריכי שומת ב"ד א"כ אמאי נקט יתומים וי"ל דתנא יתומים לרבותא דמהו דתימא ליהוי יתומים כהקדש ולבעי שומת בית דין ס' יום קמ"ל דשוין לכל אדם:

בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים. פירוש בשעת הוצאת פועלים ממלאכתן ובשעת הכנסתן למלאכה ואין זו סדר המשנה דנקט בבקר ובערב ורב יהודה מפרש ערב תחילה ואחר כך בקר וי"ל משום דכן הסדר לפי שאינו רוצה לבטל ממלאכתו לפיכך אין דרך למימר להו סיירוה [טו] ניהלי דאם לא כן למה להמתין עד הערב [י] ושאליה להו מה ראו הא כל היום יש לו רשות לשיוליה לפיכך הוצרכו לרב יהודה לפרש כן שבשעת יציאה ממלאכתן אמר להו סיירוה ניהלי שאז אין מבטלין ממלאכתם ולמחרת כשנזכר מה דאמר להו לאורתא אזיל לשאול ומש"ה אין לפרש איפכא בשעת הוצאת הפועלים מביתם ונכנסין במלאכתן ובשעת הכנסתן בביתם ויוצאין ממלאכתן לפי דאין דרך לעשות כן כדפירשנו ועוד דאין ליישב לשון הספר על זה ובתוספות [טו] האריכתי הרבה בזה והדיאו ההיא דריש השוכר את הפועלים (ב"מ פג. ופס:) [ז] רב אסי אמר פועל בכניסתו משלו וביציאתו משל בעל הבית: **כך** היא יפה. להוציא תבואה ופירות כך וכך היא שומא בכך וכך דמים ואם המלוה רוצה לעכב בכך ששמו ב"ד אין צריך להכריז אלא אוקימנא ליה ביד המלוה מיד:

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה י:
לא ב מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה כ טוש"ע אה"ע סימן קלד סעיף א [וברב אלפס גיטין פ"ד דף קס. ע"ש]:
א ג מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ח טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף א [וברב אלפס כתובות פי"א דף קסג.]:
ב ד-ה מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כז:
ג ו מיי' פי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ח טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף א:

מסורת הש"ס

א) (ב"ב דף מח), ב) [כתובות ק:], ג) [עיין תוספות לקמן כב. ד"ה אין להקדש וכו'], ד) [תוספתא ריש פ"ד], ה) ל"ק, ו) עיין ל"ק, ז) [ל"ל ריש לקיש אמר].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמוראי נמי לא קשיא נ"ב ר"ל הברייתא אליביה דאמוראים:

רבינו גרשום

ניחא ליה לאיניש כו' הלכך בעינן לדעתו: [לדעת יצא. אם הקריבה לדעתו של מחוייב יצא המחוייב]: אמר לך שמואל כי תניא ההיא. דעולה בין לדעת ובין שלא לדעת יצא: בשעת כפרה. אינה צריכה דעת הואיל ואירצי בשעת הפרשה שהיה לדעתו ודאי עדיין ניחא ליה באותו (דעת) [עולה]: [וכי אמינא אנא. עולה צריך דעת בשעת הפרשה: אידי ואידי. אחד חטאת ואחד עולה: שמואל מוקי לה בשעת הפרשה. דלא חלקו ועולא [מוקי לה] בשעת כפרה: מתנייתא אהדדי לא קשיא. קמייתא דתני דבין [לדעת ובין] שלא לדעת יצא בשעת הפרשה: אמוראי ודאי פליגי. עולא ושמואל]: אף בשעת הפרשה. כלומר דבשעת כפרה נמי והיינו דעולא: ואע"ג דהויא הך קמייתא תיובתיה. הא דאמרה דבין לדעת ובין שלא לדעת יצא דאוקימנא בשעת כפרה: קמ"ל. דבשעת הפרשה גרידא קאמר [וודאי] פליגי: האי מאן דמסר מודעא אגיטא. שהיו אונסין אותו לתת גט ואמר לעדים הוו עדים שאנוס אני: מודעיה מודעה. ולא הוי גיטא: לא צריכא דעשויה. אחרי המודעה: ואירצי. ושתק ונתן בשתיקה: מהו דתימא. מדנתן בטולי בטליה למודעיה: קמ"ל. דלא: דא"כ. דבהכי סגיא בנתינת סתם ליתני כופין אותו עד שיתן מאי עד שיאמר קמ"ל דבטיל למודעיה ויאמר רוצה אני:
הדרן עלך האומר משקלי
שום היתומים שלשים יום. כשנצרכין ב"ד למכור מנכסי יתומים או לפרנסה או (לכסות) [לכתובה] או לשום דבר צריך לשומן ולהכריז (כל) שלשים יום [בבקר ובערב] כדמפרש בגמרא אומר שדה פלונית בסימניה ובמצריה כך היא יפה וכך היא שומא כדי שישמעו בנ"א ויבואו ליקח ויוסיף כל אחד על חברו ליתן: ושום ההקדש [ששים יום]. כשרוצין לפדות שדה הקדש: בשעת הוצאת פועלין. לערב כשיוצאין

שיטה מקובצת

א] עולא. נ"א לא חלקו בין חטאת לעולה שהחטאת צריכה דעת ועולה אינה צריכה דעת אלא בשעת הפרשה אבל בשעת כפרה כו': ב] הפרשה ולאמוראי נמי: ג] צריכא דעשויה אות א' נמחק: ד] שום היתומים. גליון תימה למה נקט יתומים וכו' ועוד קשה דבגמרא מקשינן ממתני' לרב אסי דקאמר אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים ומנ"ל דבקטנים איירי דלמא מתני' איירי ביתומים גדולים וי"ל דאי לא איירי אלא בגדולים הוה ליה למימר שום הדיוט ותנא במתני' שום היתומים קטנים דסד"א להוו כהקדש דבכמה דברים אנו מדמין יתומים להקדש קמ"ל דלא. הרא"ש ז"ל: ה] הבית בצפרא מאי דאמר לפועלים באורתא הס"ד: ו] וא"ת מנ"ל להאי מתרץ דפליג שמואל אדעולא: ז] וי"ל דלישנא דשמואל משמע דמיירי בשעת הפרשה דמייתי קרא דמתני' דמשמע: ח] עולות ממשכנין אותן הם כופין אותו ותיבת אין נמחק: ט] הפרשה דאי בשעת כפרה מה שייך לכפותו כיון דאפריש הקרבן פשיטא דיקריב בעל כרחו הס"ד: י] צריכה דעת בשעת: יא] חטאו. גליון הלכך אם הפריש ראובן עולה או שלמים שיתכפר בהם שמעון בלא דעת שמעון אינן קדושים ואין מועלין בעולה ואם נתרצה שמעון בשעת הפרשה מקריבה ראובן בלא דעת שמעון [ואבל אם בשעת הפרשה לא נתרצה] ובשעת כפרה נתרצה שמעון יצא בה ידי חובה אבל אין בה מעילה עד שיתרצה שמעון משום דזימנין דלא ניחא ליה לאיניש דליכפר במידי דלאו דיליה אבל חטאת ואשם וכו'. הרא"ש ז"ל: יב] להתוודות ועינין סמיכה בעינן דעת: יג] הפרשה וקרושים הם: יד] תיבת פסק נמחק: טו] ניהלי אלא בערב דאל"כ למה ליה להמתין עד הערב ולישוליה להו מה ראו הלא כל היום: טו] בתוספות האריכו הרבה: יתיב

הפועלין ממלאכתן מכריזין כדי שישמע בעה"ב ואומר להו [לפועלין] זילו סיירוה ניהלי: ובשעת הכנסת הפועלים. בבקר נמי מכריזין כי היכי דמדכר בעה"ב מה שאמר לפועלים אמש (ליזיל) דלישיילינהו אם ראוה כמה היא יפה: [שדה פלונית כך היא יפה. וכך כורין היא עושה וכך היא שומא. כלומר בכך וכך ממון שמוה ב"ד]: דאיכא דניחא ליה. לקנות כדי למיהב [דמיה] לבעל חוב דמיקל בזוזי שמי שפורע [לב"ח] אין מניחין לו כל כך לבדוק אזוזי דאמרי ליה ממארי רשותיך פארי איפרע: ואיכא דניחא ליה. ללוקח למיהב דמיה לאשה משום דשקלה על יד על יד כשהיא צריכה להוציא ולא בבת אחת: [מכאן שייך לדף כב.] קולפי טאבי. מכות טובות קבלתי מאבימי

גמרא ערכין דף כא: , תוס' ד"ה האי

גמרא ערכין דף כא: , תוס' ד"ה האי

מי שמסר מודעה על גט שיתן, הרי הגט בטל אע"פ שנתן הגט מרצון, אא"כ ביטל את המודעה. וע' תוס' שעפ"ז נהגו לבטל כל מודעה בשעת כתיבת הגט ובשעת הנתינה.

If one preemptively nullified a divorce, it invalidates the divorce even if he gives it willingly, unless he specifically nullifies his nullification. Based on this, common custom is to precede any divorce by nullifying any and all previous nullifications.

ביה באונסא דפלניא לאו מודעא היא ואקשינן מודעה דמאן אילימא דגיטי ודמתנתא גלויי מילתא בעלמא היא, ואפילו תלה מודעתו בדבר ונמצא שאותו דבר לא היה מעולם וכחש לעדים אפילו הכי גט בטל שהרי מכיון שאמר שהוא אנוס ואיכא גלוי הדעת שהוא אנוס הרי הוא מתבטל והרי יש כאן גלוי הדעת, שאם אינו אנוס בכך למה הוא מגרש אם אינו רוצה לגרש לא יגרש אלא ודאי אנוס הוא אלא שמתירא לגלות אונסו או שרוצה לכסותו ותולה אותו בדבר אחר, ואם בטל המודעה הרי הגט כשר כדאיתא התם עד שיאמר רוצה אני עד דמבטל למודעיה, ואם מסר מודעה על ביטול המודעה ואחר כך ביטל את המודעה הרי הגט כשר דכמו שנתרצה בביטול המודעה כך הוא מתרצה בביטול מודעא דמודעא.

אבל הרמב״ם ז״ל כתב אם אמר גט שאכתוב לפלונית אשתי בטל הוא וכל דבר שאבטל בו מודעה זו הרי זה בטל וכתב אחר כן ונתנו לה אף על פי שבטל המודעה קודם שיכתוב הגט הרי הגט בטל, אם כן מה תקנת דבר זה שיאמרו לו העדים קודם כתיבת הגט אמור בפנינו שכל דברים שמסרת שגורמים כשיתקיימו אותם הדברים לבטל זה הגט הרי הן בטלין והוא אומר הן, ואחר כך אומר להם לכתוב ולחתום וליתן לה ולא יניחוהו לילך עד שיגיע הגט לידה כדי שלא יצא לבטלו ואין המוסר מודעה ואין המבטל מודעה צריך קנין, עד כאן, ולי נראה שאם מסירת מודעה על ביטול מודעה מבטלת ביטול מודעה גם כשיאמר לשון זה מה הועיל, דדילמא אף הוא מסר מודעה אף על ביטול כזה, ואם תאמר כיון שהוא מבטל עכשיו כל מה שיגרום לבטל גט זה אף הוא מבטל לכל מודעה שקדמה לו בלב שלם, אף אנו נאמר דאפילו כשיאמר הריני מבטל כל מודעה שמסרתי יועיל שהרי מבטל עכשיו בלב שלם כל מודעא שמסר, אלא שהראשונים נוחי נפש הסכימו שביטול מודעה תועיל לכל מודעה שקדמה מההיא דערכין, ואני אומר להוציא מידי כל ספק שיבטל כל מודעה, ועוד שיפסול כל עד שיעיד שמסר מודעא לפניו, ואם תאמר ומה יועיל לענין איסורא אם יעידו עדים כבר העידו, אני אומר כל שהוא פוסל עדיו אף הוא מבטל כל מודעא לגמרי וכאותה שאמרו בפרק המגרש (ע״ו ב׳) וליחוש שמא בא באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי וליחוש שמא פייס באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתי אלמא כל שהוא מאמינה אינו טורח לבוא ולא לפייס, וטעמא דמילתא דכיון שאינו יכול לקלקלה בבית דין אינו מצוי לקלקלה בידי שמים וכדאיתא בירושלמי דריש מכלתין, והכא נמי כיון שהוא פוסל עדיו ואינו יכול לקלקלה בבית דין, אף הוא גומר בלבו ומבטל לכל המודעות שקדמו לו שאינו מצוי לקלקלה בידי שמים, כן נראה לי.

דף ל״ד ע״ב. מתניתין בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה. פירוש צריכין לכתוב בגט אף שם העיר שהיה הוא והיא ממנה כלומר בגליל מתא אנא פלוני שמארץ יהודה, וכדמשמע לקמן בפרק הזורק (פ׳ א׳) דמקשינן היה במזרח וכתב במערב מאן אילימא בעל היינו שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא סופר וכו׳ אלמא מזכירין בגט פלוני שמעיר פלונית מלבד מה שכותבין בו שם עיר הכתיבה, וכדאיתמר נמי ביבמות (קט״ו ב׳) בקלוניא מתא אנא אנדרוני נהרדעא וכן בסורא מתא אנא ענן בר חייא מחגרא וכו׳, ופירושא דמתניתין הכי פעמים שהיה אדם הולך מיהודה לגליל או מגליל ליהודה ופעמים נשארה שם אשתו ביהודה וכשהוא בגליל משנה שמו שם וקוראין אותו בשם אחר שלא כשמו שביהודה, כגון שקוראין אותו יוסי ביהודה ויוחנן בגליל פעמים שאשתו הולכת עמו ומשנה שמה גם היא, ובראשונה כשהיה כותב גט לשלוח לאשתו שביהודה לא היה חושש לכתוב אלא שם שיש לו בגליל שהוא מקום הכתיבה לפי שהעדים צריכין שיהו מכירין שם האיש בגט והוא הדין לשם האשה וכדתנן בפרק גט פשוט (ב״ב קס״ז ב׳) וצריך שיכיר שם האיש בגט, והילכך היה כותב שמו המוחזק בעיר וכדאמרינן התם כל שהוחזק שמו בעיר שלשים יום אין חוששין לו וכן היה כותב שם העיר שהגט נכתב שם, ועמד רבן גמליאל ותקן שלא יהו משנין בגט שמותיהם הראשונים שהם שמות העיר שניתן בו הגט כדי שלא יוציאו לעז על בניה משני אלא כותב את שניהם, וכדתניא בברייתא היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם גליל עמו, ואם לא היה כותב אלא אחד מהן היינו שינה שמו ושמה ואף על פי שאינו משנה אותו לגמרי, והיינו נמי פירושא דשנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה דתנן לקמן בפרק הזורק (פ׳ א׳) תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלה בה, דאילו במשנה שמו ממש הא לא איצטריכא למימר

חידושי הרשב"א גיטין דף לה:
דעת הרשב"א שביטול מודעה מהני לבטל כל מודעות שנתן, אפילו מסר מודעה נגד הביטול מודעות. אך הביא מהרמב"ם שצריך לבטל גם את ביטול המודעות שנתן. וכדי לצאת מידי ספק, ייעץ הרשב"א שיבטל כל המודעות וגם יפסול כל עד שיעיד שמסר מודעה בפניו, ועי"ז לא תתקבל עדותן בב"ד.

If one nullifies his previous nullification, the Rashba's opinion is that this would nullify any other nullifications as well. However, he cites the opinion of the Rambam that a general nullification wouldn't work to nullify previous nullifications, rather one must expressly nullify anything he has said that can possibly invalidate the divorce. Because of this, Rashba advises that he nullify any previous statements, and in addition, to declare that any witnesses that will attest to the contrary are not to be believed. Thereafter, even if witnesses do arrive, their testimony would not be accepted in Bais din.

בתחימתן הנכתב קודם שטר הקנין ומבטל שטר הקנין אשר תחימתן עליו הנכתב והנתחם אחריו, וכ״ש כשעדים אחרים מעידים על המודעא שנמסר לפניהן קודם המכירה דמהני: (כב) כג) מאחר דידעינן באונסיה. פירוש, ע״י שטר מודעא זה ידעינן אונסיה דהרי העדים מעידין ע״ז בהשטר*: (כג) כד) מסתמא ״מסר״ מודעא. כן נ״ל. והיינו טעמא, דמוקמינן עדים על החזקה דלא היו תותמין אם לא ידעו שהיתה קודם המכירה*: סעיף י׳ (כד) כה) וכן אם הודה בפניהן כו׳ עד אינו חייב כו׳. בכאן דמסר מודעא דוקא ס״ל להרמב״ם [המובא בציונים אות י״ט] והמחבר דאין הולכין אחר הודאתו, משא״כ בסעיף א׳ דאיירי דלא מסר מודעא, שם כתב אע״ג דלא לקח הדמים בפני עדים, ור״ל אלא שהודה, אזלינן בתר הודאתו לענין זה שהמקח קיים. ועיין דרישה [פרישה סעיף ח׳] מה שכתבתי מזה בביאור דברי הטור [סעיף ב׳ וח׳]: סעיף י״א (כה) כו) הרי המודעא בטילה. דאמרינן אגב אונסיה וחוזי גמר והקנה וכמ״ש לעיל [סעיף א׳], אלא כשמסר

משה״א סקט״ז

קצוה״ח סק״ז

סעיף ט׳ (ט) ח) שטר מודעא. עיין בספר אגודת אזוב דף *נ״ה ע״ג, *ובתשובת ר״א ן׳ חיים סי׳ ס״ג דף ק׳ [ד״ה ומכל מקום נ״ל, קש״כ]: סעיף י׳ (י) ט) וכן אם הודה. עיין לקמן סימן רל״ו סעיף ד׳: סעיף י״א (יא) י) הרי המודעא כו׳. עיין בתשובת מבי״ט (ח״א) [ח״ב] סי׳ ק״כ ובשאלות שניות סי׳ קפ״א ורכ״ז, ובתשובת ר״מ אלשיך סי׳ ל״ה, וברשד״ס [חו״מ] סי׳ תי״ט ותל״ז, ובתשובת ר״ל ן׳ תביב סי׳ ל״ד [קש״כ]:

מ״ו[יז]) אי נאמנים לומר מודעא היה דברינו). הגה [ח)יח)]שטר מודעא שאין בו זמן ואין העדים כאן ולא ידעינן אי נעשית קודם המכר או אחר כך המודעא כשרה ומבטלת המקח [כג]מאחר דידעינן באונסיה [כד]מסתמא [3]מסר מודעא קודם לכן.

י [כה]ט)יט)[ל]וכן אם הודה בפניהם שלקח הדמים אחר שמסר מודעא על כך אינו חייב להחזיר כלום שהאנס אנסו עד שיודה והעדים כבר ידעו שהוא אנוס אבל אם מנה הדמים בפניהם חייב להחזיר.

יא [כ)]העידו עליו עידי המכר שביטל המודעא [כו]י)הרי המודעא

ציונים ומקורות יז) סעיף ל״ז. יח) מצא כתוב במרדכי יש הובא בחידושי אנשי שם על המרדכי ב״ב סי׳ תקמ״ד ודעת עצמו, עיין ד״מ שם סעיף ה׳. יט) שם ברמב״ם פ״י ממכירה דין ז׳. כ) שם ברמב״ם פ״י ממכירה דין (ג׳) ח׳.
3) בד״ר: בטל מודעא, ותוקן ממהדורת הסמ״ע ואילך, ראה בסמ״ע סקכ״ד.

ע״פ כת״י

ציון זה נמצא בכת״י בנפרד, סמוך לסעיף י׳, ונראה שלשם הוא שייך

באר הגולה

סעיף י׳ א. שם [ברמב״ם פ״י ממכירה] דין ז׳. וכתב הרב המגיד, כל היכא דמסר מודעא וידעינן באונסיה [דינו] כדין הגזלן, דאפילו הודה אינו חייב להחזיר לו כלום. [שם בגמ׳ [ב״ב מ״ז ע״ב]]. סעיף י״א ב. שם [ברמב״ם

ביאור הגר״א

כד. שטר כו׳. עיין סמ״ע ס״ק כ״ד, וכמ״ש בפ״ב דכתובות* היינו דריש לקיש חזקה כו׳: סעיף י׳ כה. וכן אם כו׳. כמ״ש [ב״ב מ״ז ע״ב] בד״א שאמרו כו׳. ועיין באה״ג [אות א׳], וז״ש אחר שמסר כו׳:

י״ח [ע״ב] י״ט [ע״א] בדרשב״ל כו׳. הרמי״ג

מודעא אמרינן דאינו מקח כיון דגילה דעתו שאינו רוצה להקנותו, והרי חזר וביטל המודעא והרי כאילו לא מסר מודעא מעולם. ועיין דרישה [סעיף ט״ו], שם כתבתי דהרי״ף [הובא בטור סעיף ט״ו*] והרמב״ם [המובא בציונים אות כ׳] ורבינו האי [ספר המקח שער ל״א] והרמ״ה [ב״ב פ״ג סי׳ קפ״ה] ס״ל דכל שמסר מודעא תחילה, אפילו סתם, ג״כ לא מהני הביטול מודעא שאח״כ כשידוע שמבטלה מכח אונסא וכמ״ש הטור [סעיף י״ד-ט״ו] בשמם, אלא שהרא״ש [שם סי׳ נ״א] חולק עליהן, ולא כב״י [סעיף ט״ו] דכתב דמודיס הרי״ף והרמב״ם דמהני ביטול מודעא סתם, ע״ש, והמחבר כאן אזיל לשיטתיה: (כו) כז) לבטל כל מודעי דנפק מגו מודעי כו׳. דוקא בהאי לישנא צריך לכתוב, אבל לא מהני כשכתב בו שמבטל כל מודעות עד עולם, דאין בכלל זה ביטול מסירת מודעא שמסר תחילה על ביטול המודעא דאח״כ, ועיין ד״מ [סעיף ט״ז]. מיהו גם לסברא קמייתא מהני כשכתוב בשטר הקנין ״שפוסל כל העדים שיעידו שמסר לפניהן מודעא״, ועיין ד״מ [סעיף ט״ו] ובאה״ע סימן קל״ד [סעיף א׳-ג׳]: (כז) כח) כל זמן דידעינן באונסיה כו׳. כבר נתבאר טעמו, דבמתנה גילוי דעת בעלמא דלא ניחא ליה בהמתנה מבטל המתנה*. וה״ה במודה לו בדבר שאינו חייב בו, אף שאמר לפני עדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני כך וכך, כשידוע שאינו חייב לו אלא שבא לחייב נפשו בטענתיה בהודאתו זו, ה״ל כדין מתנה*:

ראה בשו״ת הרי״ף סי׳ מ״א ובמהדורת בילגוריי סי׳ ק״ח

סעיף י״ב (יב) יא) לא הוי אונסא. עיין בספרי שכתבתי דנ״ל דוקא כשמכרו לאחרים, אבל לגזלן עצמו לא מהני כשמסר מודעא, דע״כ האונס בא מחמתו, ועיין בב״י [סעיף ו׳] ודוק:

בטלה [ו]ואם אמר לעידי המודעא היו יודעים שכל קנין שאני לוקח לבטל המודעא שהכל בטל ואיני אומר כך אלא מפני האונס שאתם יודעים ואין ברצוני להקנות לזה האנס לעולם הרי המכר בטל ואף על פי שקנו מידו לבטל המודעא. הגה [כא)]מיהו אם חזר ובטל כל הבטולין שעשה בתחילה יש אומרים דמהני [כב)]וכן נוהגין לכתוב בשטרות [כז]לבטל כל מודעי דנפיק מגו מודעי עד עולם [כג)]ודוקא במכר אבל במתנה [כח]כל זמן דידעינן באונסיה אף על גב דבטל מודעא לא הוי מתנה אבל אי לא ידעינן אונסיה מהני בטול מודעא אף במתנה [כד)]וכן אם הודה באיזה דבר שאינו חייב הוי כמתנה לכל דבר[ה].

יב [ו]באיזה אונס אמרו שהוא מבטל המקח באונס דאתי ליה מאחריני אבל באונס דאתי ליה מנפשיה כגון מי שמוכר מפני שהוא דחוק למעות לא ואפילו באונס דאתי ליה מאחריני דוקא שאנסוהו למכור אבל לא אנסוהו למכור אלא ליתן מעות ומחמת שלא היו לו המעות הוצרך למכור [יא)]לא הוי אונסא וזביניה זביני. ([כה)]וכל זה מיירי באנסוהו למכור דאמרינן אגב אונסיה גמר ומקני אבל אנסוהו לקנות אינו קנין).

משה״א סקי״ז

משה״א שם

ציונים ומקורות כא) טור סעיף ט״ז בשם הרא״ש ב״ב פ״ג סי׳ נ״א ור״ן פ׳ הכותב[ל] כתובות מ״א ע״ב מדפי הרי״ף. ד״מ ט״ז. כב) ר״ן שם. כג) טור סעיף ט״ז בשם הרא״ש שם. בציוני שס״ז נוסף: וב״י סעיף י״ב בשם תוס׳ ב״ב מ״ח ע״א ד״ה אמר ור״ן בחידושיו שם מ׳ ע״ב ד״ה נקטינן ומהרי״ק שורש קי״ח ענף י׳. כד) ב״י מחודש ט׳ בשם הרשב״א בתשובה ח״ב סי׳ ק״ה. ד״מ שם. כה) ב״י מחודש ג׳ בשם בעל העיטור אות מ׳ מודעא. ד״מ א׳.

If at the time of the transaction one voids any previously proclaimed nullification, the transaction is valid. If he already nullified any future voiding of his nullification, and consequently nullified that, the Shulchan Aruch rules that the transaction is void. Rema brings an opposing view that the transaction will be upheld, and adds that it is customary to write such a nullification into all contracts.

שו"ע חושן משפט סימן רה סעיף יא

מי שביטל מודעתו בשעת הקנין הרי המודעה בטילה. אך אם מסר מודעה גם על הביטול מו־דעה, ובשעת הקנין ביטל כל המודעות, דעת המחבר שהקנין בטל, ורמ"א הביא דעה שהקנין קיים, וכן נהגו לכתוב בכל השטרות.

ב ^ה במה דברים אמורים במכר [ז]אבל [ח](י)במתנה או מחילה אין צריכין להכיר אונסו.

ג (ב)[ט](יא)פשרה דינה כמכר ומחילה דינה

ציונים ומקורות ה. רמב"ם שם פ"י ממכירה ה"ג.

קצות החושן

חילוק בפשרה בין כשהדין מסופק לבין כשהדין ברור

(ב) פשרה דינה כמכר. והא [°דכתב] בשו"ע סימן י"ב [סעיף י"א] דאם הפסידו יכול לחזור בו, ע"ש, משום דהכא מיירי בדין מסופק שאינו ידוע להיכן נוטה, או בדבר שיש בו הכחשה ועסק שבועה ביניהם וה"ל תורת פשרה, אבל התם מיירי שהיה הדין ברור בלי שום ספק ואינו בתורת פשרה כלל, ומשו"ה ה"ל אונס גמור. ועיין ב"י מחודש א' מה שכתב בשם הרשב"א [בתשובה ח"ג סי' ק"ב], ומהרי"ט (ס"ד) [ח"ב חו"מ] סי' ל"ח.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(י) מתנה או מחילה. הטעם, דבמתנה כשמגלה דעתו שאינו נותן לו מדעתו סגי. סמ"ע [סק"ח]. וה"ה דאונס בלא מודעא מבטל המתנה. ודוקא כשאנסו בפירוש ליתן לו מתנה, אבל אם אנסו סתם ונתן לו המתנה כדי ליפטר מהאונס, הוי מתנה. אבל כשמסר מודעא, אפילו במקח כה"ג נתבטל המכר. ואם אנסו ונתן לו שטר חוב כדי ליפטר מהאונס, בטל השטר חוב, דלא שייך גמר והקנה כיון שעדיין לא נתן לו המעות, ואפילו לא מסר מודעא המתנה של השטר חוב בטלה. [ביאורים סק"ח].

מכת"י

(יא) פשרה דינה כמכר. דבפשרה כל אחד מוותר מטענותיו מעט, דמי למכר שמקבל דמים. ולא דמי להא (דסעיף פ"ח) {°דסימן ס"ח} [סעיף א'] דמדמה שטר פשרה לשטר מתנה, דשאני

משפט האורים - ביאורים

נתחייב ריבית בעד חוב שאיחר לשלמו האם הוי כמתנה דבטלה באונס בלא מודעא

ועיין ש"ך ס"ק ד' שכתב שבתשובת דברי ריבות סי' ש"א פסק פסק תמוה, ויש ט"ס בהעתקת הש"ך דבריו וכן נ"ל, דלא הוי מתנה כיון שהוא באונס, וכן הוא בתשובה שם. והנה המעשה בתשובה כך היה, שיהודי אחד היה חייב לגוי מעות ולא היה לו מה לפרוע, ואמר הגוי שימתין לו עוד שנה רק שיתן לו ריבית, ומחמת פחד הגוי המליך נתרצה לו על הריבית כך וכך, ואח"כ היה צריך היהודי לאיזה טובה מהגוי ולא רצה לעשות לו עד שיתן לו שט"ח על הקרן והריבית בכולל, ואח"כ מכר השט"ח ליהודי אחד ותובע ממנו היהודי זה הקרן והריבית. ופסק שם, כיון שריבית מתנה הוא ולא נתרצה לו רק מחמת האונס, אין לו חיוב. והנה לכאורה דין ברור הוא, דכיון שמעיקרא היה החוב בלא ריבית, ועתה שאין לו לשלם ודאי דהריבית ששם עליו מחמת אונס הוא, דכשאין לו אין עליו חיוב, ואפילו נתרצה לו מחמת אונס הוי כתלוהו ויהיב. ואפשר שמה שכתב הש"ך שהוא פסק תמוה הוא כיון [שמה] שנתן לו אח"כ שט"ח היה בעד איזה טובה שעשה לו הגוי, הוי כזביני. א"נ הש"ך הבין בדברי התשובה שגם מתחילה היה החוב בריבית, והריבית היא חוב ברור על היהודי.

העדים נאמנין לומר שטעו דהאונס לא נחשב לאונס

עוד רימז הש"ך לתשובת אלשיך סי' ע"א, וכוונתו שכתב שם דאף שהעדים כתבו והכרנו באונסא, וע"פ האונס שהגידו לפנינו ראינו שאין זה נקרא אונס, העדים נאמנין, ולא מיקרי חוזרין ומגידין דעבידי עדים דטעו בכה"ג למחשביה אונס.

ליתר עיון

הטעם דמהני במתנה מודעא בלא ידיעת האונס

[ז] אבל מתנה. עיין סמ"ע ס"ק ח' דאפילו אינו אונס כלל מהני, ע"ש. אבל הרשב"ס [ב"ב מ' ע"ב ד"ה גילוי] ותוס' [שם ע"א ד"ה אמאן] ושאר הרבה פוסקים סוברים דהא דמהני במתנה אפילו בלא הכרת האונס הוא מטעם דאמרינן ודאי נאנס, דאי לא נאנס למה לו ליתן גט ומתנה ולמסור מודעא, אלא ודאי אנוס הוא, ע"ש בדבריהם ובב"י [סעיף י"ב] שהביאם.

הטעם דמהני ביטול מודעא במתנה

ולכאורה קשה, דא"כ אמאי מהני ביטול מודעא אפילו כשמבטל מודעא עד עולם, בשלמא במכר דבעינן תרווייהו אונס ומודעא, וכיון שמבטל המודעא אתי דיבור האחרון ומבטל דיבור הראשון ונשאר אונס בלא מודעא, ותלוהו וזבין זביניה זביני, אבל בגיטא או מתנתא דבחדא סגי לבטל, או באונס או במודעא, וכיון שמסר מודעא ודאי אנוס הוא כמ"ש הרשב"ס, א"כ מאי מהני הביטול, נהי דאתי דיבור האחרון ומבטל דיבור הראשון מ"מ נשאר האונס, ותלוהו ויהיב לאו כלום הוא.

במתנה גם אונסא דנפשיה מבטלה עם המודעא

אמנם אחר העיון לא קשה מידי, דהא איכא במתנה גוונא דאף דאיכא אונס מ"מ בעינן מודעא, כגון בהאי דמייתי שם בש"ס דף מ' [ע"ב] בהאי גברא דאזיל לקדושי איתתא, ואמרה ליה אי כתבת לי לכולהו ניכסך הוינא לך וכו', מודעא לחברתה וכו', ואונסא כי האי לא מבטל ליה למתנתא דהא אונסא דנפשיה הוא, וע"כ אף הרשב"ס מודה דבמתנה אונסא דנפשיה עם מודעא מבטלתיה להמתנה ולגט, דנהי דאית לן הוכחה שבודאי נאנס דאל"כ למה היה לו ליתן גט ומתנה ולמסור מודעא, מ"מ אפשר שהוא אונסא דנפשיה, רק דאפילו אונסא דנפשיה ומודעא ג"כ מבטלת, וכדמוכח בש"ס שם בהדיא כנ"ל, משו"ה כשמבטל מודעא מהני, כיון דאין כאן מודעא, ואין לנו מהמודעא הוכחה יותר מאונסא דנפשיה, ואונסא דנפשיה בלא מודעא לאו כלום הוא אפילו במתנה.

ולפ"ז נ"ל דמ"ש התוס' שם [ל"ט ע"ב] בד"ה מחאה בפני שנים, דהא דכתבינן מודעא שלא מדעת, שהוא מתקנת חכמים כדי להציל הנאנס, ואף דבמודעא דמתנה אין לנו הוכחה רק מאונסא דנפשיה, ובזה לא שייך להציל הנאנס, כמו בעובדא דמייתי התם בהאי גברא דאזיל לקדושי איתתא דודאי לא שייך בזה להציל הנאנס, וע"כ נ"ל שתקנה התקינו רבנן במודעא, ותקנה כוללת היתה לכתוב מודעא שלא מדעת. וראיתי בקצוה"ח [סק"ה] דאם ידעינן שלא נאנס דאין כותבין, ודוקא בסתם כותבין מטעם דאמרינן ודאי נאנס וכמ"ש הרשב"ס, וליתא וכמו שכתבתי לעיל.

וכן כתב שם [סק"ח], לדעת הרשב"ס לא מהני ביטול מודעא בגט ומתנה, והא ודאי ליתא, וכמבואר בכל הפוסקים באה"ע [סימן קל"ד סעיף א'-ג'], אלא מה שכתבתי הוא נכון.

נתן מתנה או מכר כדי להנצל מאונס סתם, שלא אנסוהו על המתנה והמכירה

רק התירוץ השני כתב הב"י בשם הרשב"א, והראשון הוא דברי עצמו

[ח] מתנה או מחילה. וה"ה דאונס בלא מודעא מבטל המתנה, דתלוהו ויהיב לא הוי מתנה. אמנם זה דוקא כשאנסו בפירוש ליתן לו מתנה זו, אבל אם אנסו סתם והוא נתן לו מתנה זו להיפטר מהאונס, תלוי בשני תירוצים שתירץ הב"י [סעיף י"ב] בשם (הרשב"ס) [°הרשב"א, גיטין נ"ה ע"ב ד"ה מתני'] על הך דסיקריקון בגיטין [נ"ה ע"ב], דבהרוגי מלחמה המקח קיים אף שלא קיבל דמים, דקשה דהא תלוהו ויהיב הוא. ותירץ ב' תירוצים. א', דשם לא היה האונס על המתנה רק הוא נתן מתנה בעצמו להיפטר מהאונס, ובזה הוי מתנה. תירוץ ב', הואיל והפקירם המלך להריגה ואינן מקוים לשוב לנחלתם עוד, ע"ש. ובמהרש"ם [תורת חיים] בקונטרס מודעא ואונס [דף כ"ב ע"ד] מסיק כתירוץ הראשון, ולכך באנסוהו ונתן מעצמו מתנה להיפטר מהאונס הוי מתנה, אבל כשמסר מודעא המתנה בטילה, ע"ש. וכן הדין במכירה כשאנסו סתם וידוע כשימכור לו יפטרנו מהאונס, נתבטל המכר כשמסר מודעא. וזה דוקא במתנה שהגיעה לידו, אמרינן גמר והקנה, אבל אם נתן שט"ח על עצמו במתנה כדי להיפטר מאונס שאנסו סתם, פטור, דלא שייך בזה גמר והקנה כיון שעדיין לא נתן לו המעות, ועיין במהרש"ם בקונטרס מודעא ואונס [דף כ"ג ע"א].

חילוק בפשרה בין כשהדין מסופק דאז הוי כמכר, לבין כשהדין ברור דאז הוי כמתנה

[ט] פשרה דינה כמכר. עיין מ"ש מהרי"ט חלק (ד') [ב', חו"מ] סי' ל"ח דדוקא בדין מסופק הוי כמכר לענין זה דאונס בלא מודעא לא מהני, אבל בדין ברור שהנתבע פטור והוא כפהו להתפשר עמו הוי כתלוהו ויהיב, וכן מבואר בתשובת הרשב"א [ח"ג סי' ק"ב] שהביא הב"י סוף סימן זה [מחודש ח'] ע"ש.

הגהות אמרי ברוך - לקצות החושן

סימן רה ס"ק ב'. ועסק שבועה ביניהם. נ"ב, כן דעת מהרי"ט ח"ב [חו"מ] סי' ל"ח, אבל מדברי השו"ע בסימן י"ב סעיף י"ד דמיירי להדיא שהיה כבר הכחשת הנתבע בב"ד והיה עומד להיות עסק שבועה ביניהם, נראה דגם בכה"ג לא הוי פשרה כמכר. אמנם נ"ע על השו"ע שהוציא דין זה מדברי הרשב"א שבשו"ת תולדות אדם [ח"ב] סי' רע"ח, והרי יש לחלק, דשאני התם שהרי הבע"ד אמר לו בעצמו שיעשה מחילת שמים ומחילת הבריות ויתן לו מנה, וע"ז השיב הרשב"א שהרי גזלו ר' ונתן לו ק' כדי שימחול לו ק' האחרות לא עשה ולא כלום, ומדמי זה למי שגזל שדה מחבירו ואנסו למכור לו מחציתו ובמחיר שיחזיר לו מחציתו האחר, הנאמר בכי הא אגב אונסו ותלי שדהו שהוא מחזיר לו גמר ומקנה החצי האחר, ע"ש, משא"כ כשעומדים לב"ד זה תובע וזה כופר ומתרצים על פשרה, כה"ג יש סברה דהתובע היה מרוצה ברצון גמור על הפשר.

יתר עיון: נתיבות המשפט סימן רה סק"ז

דעת כמה ראשונים שמודעה מהני במתנה אע"ג שאין מכירין באונסיה מטעם דעל כרחך נאנס דאל"כ למה נותן המתנה. עפ"ז הקשה הנתיבות, א"כ איך יהני ביטול מודעה, הא סו"ס בהכרח נאנס על נתינת המתנה? וע"ש שחילק שיש ב' סוגי אונס.

Further Iyun: Several Rishonim explain the reason why nullification is valid with regards to a gift despite no recognition of the giver's duress, because the mere fact that he is going ahead and giving it against his stated will proves that he is under duress. According to this opinion, the Nesivos wonders how nullifying the nullification could work?

ע"י הגזברים. ובלאו הכי כיון שכתוב בסוף השטר שהכל נגמר ונעשה בקש"מ בדל"ב וכו' והקנין ודאי שנעשה ע"י אחר וא"כ חשיב כמו שזיכה להם ע"י אחר כמ"ש מהרימ"ט ח"ב סימן ק"צ וע' להרב משכנות הרועים מע' מ"ם אות רכ"ה שהביא דברי מהרימ"ט הנז' וכתב דאע"פ דבסימן פ"ד הביא דברי מי שחולק עליו בזה עוד ידו נטויה להשיב אמרים נכוחים ומסתמא אחזייה ואודי ליה בר פלוגתיה. ועוד דהכנה"ג סימן רל"ה הגה"ט או ט"ז כתב שמצא להרשב"א בתשובה כ"י דס"ל כוותיה דמהרימ"ט (ובג"ד) [ובכג"ד - ובכגון דא] אמרינן דאילו ראה הרב החולק לתשובת הרשב"א הלזו הוה הדר ביה. ועוד הביא כמה גדולים דנקטי בשיטת מהרימ"ט ע"ש מ"ש במערכת שי"ן סוף אות כ"ה. גם זרב ויקרא אברהם זוי"מ סימן מ' אסף איש טהור כמה וכמה פוסקים דאזלי בשיטת מהרימ"ט. גם הרב מירא דכיא בסוף ספר מטה שמעון ח"ג סימן ז' קיים מתנה כנדון דידן ע"פ סברת מהרימ"ט ודעמיה ע"ש. וע"ש להגאון הראש"ל בס' בני בנימין וקרב איש חו"מ סימן ט"ז שהעלה כן בדעת מרן ז"ל וכן כתב בספרו מעשה איש חו"מ סימן ד' ובס' עולת איש חו"מ סימן ז'. גם מצד דבר שאינו מבורר הנה מהרימ"ט ח"א סימן כ"ב וח"ב סימן י"ב וסימן כ"ג כתב דלמאן דאמר אין ברירה אין אדם מקנה למי שאינו מבורר וכן כתב הרב מחנה אפרים הלכות צדקה סימן י"א אך מהרשד"ם סימן כ' כתב דאדם מתחייב למי שאינו מבורר והביא ראיה מתשובת הרא"ש ופסקה מרן בסימן ס"א סעיף י' ומהרימ"ט סימן י"ב תמה על דברי מהרשד"ם ע"ש. וע' להרב מצות כהונה סימן כ"ח מה שהאריך בזה וכתב לקיים ההקדש דנדון דידיה משום שכתוב בשטר שקיבל עליו סברת יחיד והרי ר"י בעל התוס' ס"ל דיש ברירה ע"ש. וכן כתבו חכמי ורבני בי דינא רבה בעוב"י תונס יע"א בפסק דין הובאו דבריהם למוהרמ"ז ז"ל בס' ויען משה סימן כ' דף ט"ל ע"א שקיימו הצוואה בנדונם דכיון שקיבל עליו סברת הפוסק המאשר והמקיים עיקר הצוואה שייכא דעת ר"י דבדאורייתא נמי יש ברירה ע"ש ובנדון דידן הרי כתוב בכ"י שקיבל עליו ועל באי כחו סברת הפוסק המאשר אפילו יחיד נגד רבים וכו'.

גם מצד העניים הנולדים לאחר זמן המתנה הנה בכת"י המתנה לבסוף כתוב והכל נגמר ונעשה בקש"מ בדל"ב בחיו"ג [בקנין שלם מעכשיו במגא דכשר למיקנא ביה בחיוב גמור] ודעת הר"ב אשכנזי בתשובה סימן י"א שהמחייב עצמו לדבר שלא בא לעולם זכה ודמי דינו למחייב עצמו בדבר שלא בא לעולם וכן דעת הרב גנת ורדים אה"ע סימן ה' כלל ד' והרב המורה שהביאו מהרימ"ט ח"ב חו"מ סימן כ"ג בד"ה והנה ראיתי ע"ש ומהרימ"ט שם חלק עליו דבשלמא כשהדבר אינו בעולם שעבודא חייל על גופיה וגופיה איהו בעולם אבל כשהזוכה אינו בעולם מאי אהני ליה מגופו של המזכה דאיתיה בעולם. והביא ראיה לזה מפרק יש נוחלין בענין בנין דכרין דליתנהו בעולם ומשני מעב"ד שאני הא לאו הכי לא זכו אע"פ ששעבוד וחיוב הוא ולא הקנאה. וכן כתב עוד בסימן ל"א. והכי נמי נראה עוד מסוף פרק קמא דגיטין [דף י"ג ע"ב] דפריך אלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות הכי נמי דלא קנו דאפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ולא משני שאני שעבוד מקנין שאדם משעבד לדבר שלא בא לעולם אלא ודאי דהשעבוד לא מהני כשהקונה ליתיה בעולם ע"ש. גם מהריב"ל סימן כ"ד כתב דאינו מתחייב למי שלא בא לעולם והביא ראיה מהדגיטין והרב בני יעקב דף פ"ט ע"ד הביא דברי מהר"ב אשכנזי ותמה על דבריו ומסיק כדעת מהריב"ל ע"ש וכן דעת הרב תורת חסד סימן פ"ד וסימן צ"א. גם מהר"י בספר פנ"י בתשובה סימן ט"ו דף ק"ה ע"ג ורמזו הרב מטה שמעון סימן ר"י בהגה"ט כתב דלא מצא בשום פוסק דמהני לחייב עצמו למי שלא היה בעולם (ולא זכר לדברי הר"ב אשכנזי והמורה שהזכיר מהרימ"ט שזכרנו) ע"ש. גם הרב בית דוד חו"מ סימן י"ב צדד בתחילת דבריו דכשם דלשון חיוב מהני לדבר שלא בא לעולם כך מהני למי שלא בא לעולם ובסוף דבריו מסיק דלא מהני ע"ש. וכן דעת הרב ערך השלחן סימן ס' אות ל' והרב משכנות הרועים מערכת ד' אות ח' ומערכת ע' אות ע"ג והרב מצות כהונה סימן כ"ח. גם הרב פעמוני זהב בסימן רי"ב כתב דהרב ויאמר יצחק סימן קצ"ט נסתפק בזה והביא מחלוקת הפוסקים בזה ותמה עליו דהדבר מבואר בדברי מרן סימן ס"א סעיף ד' דאפילו כתוב בו שנתחייב לכל מוציאו דוקא שהמוציא היה ילוד בשעת הלואה אבל אם נולד לאחר מכאן לא דלא היה יכול להשתעבד למי שלא בא לעולם ע"ש. גם ראיתי להרב ישכיל עבדי ח"ד אה"ע סימן ט"ו סעיף ד' אות ט' בשם הרב בן יאיר דרוש ג' שהוכיח מכמה פוסקים ראשונים ואחרונים דלא מהני חיוב למי שלא היה בעולם וכן כתב הרב משפט שלום סימן ר"י מתשובת החת"ס חו"מ סימן ק"ד ומהרימ"ט ח"א והגם דהרב גנת ורדים כתב להפך מ"מ יחיד הוא בדבר נגד כל הפוסקים ע"ש. ולא זכר שר דהר"ב אשכנזי והרב המורה שהביא מהרימ"ט ח"ב סימן פ"ט קאי בשיטת הגו"ר ע"ש. וע"ש בתשובת הגרי"א הרצוג נר"ו שכתב דהב"ד סימן י"ב קאי בשיטת הגו"ר ע"ש והרואה יראה להב"ד שבסוף דבריו מסיק דלא מהני. גם מ"ש ע"ד הרב ישכיל עבדי דהא דחידש דמשום חיבת הנישואין מועיל הוא חידוש שאינו מבוסס בפוסקים ע"ש ע' להרב תורת חסד סימן פ"ד שכן כתב בדעת רבינו חננאל ז"ל דס"ל דהחיוב מועיל גם למי שאינו בעולם כיון שזה החיוב עושה בשעת הנישואין לומר דבההיא הנאה דמתחתני הדדי גמר ומתחייב ע"ש.

ומ"מ בנדון דידן שקיבל עליו סברת הפוסק המאשר שפיר מהני דהאיכא דעת הר"ב אשכנזי והרב גנת ורדים והרב המורה שהביא מהרימ"ט דס"ל דבלשון חיוב מהני. וגם דמתחילה כתוב בלשון מתנה, כבר כתב הרב תורת

קבלת דעת יחיד
שו"ת שמחת כהן, חלק חושן משפט סימן נו
אם כתוב בשטר שמקבל על עצמו איזה דיעה בפוסקים שלדבריהם יתקיים השטר, אזלינן בתרייהו אפילו דעת יחיד נגד רבים, והשטר קיים.

If one writes in the document that he accepts as binding any opinion in the Poskim that would validate the agreement, Simchas Cohen cites earlier authorities who ruled to follow those opinions even against normative halacha.

זכור לאברהם, חו"מ סי' קעו ד"ה ואם כתוב בשטר

מבואר בדבריו שקבלת דעת יחיד לא מהני יותר מקנין גמור, וכל מקום שקנין לא מהני, כגון להקנות דבר שלא בא לעולם, גם לא יהני אם קיבל על עצמו דעת יחיד שמקיימו.

The accepting of alternative opinions to validate an agreement is not better that an actual *kinyan* to that effect. Consequently, agreements where a *kinyan* would not suffice, such as for currently non-existent goods, will not be validated through this acceptance.

ומ"ש כת"ר אל החלק השלישי וזה לשונו, ובכן אשובה לי אל החלק השלישי בענין ההקדש שהקדיש' היא האשה מרת רבקה, דהגם שהסך ההוא הם לעצמה, מכל מקום יש לדון דלא זכו בעלי ההקדש, דכיון דהסך הוא מלוה שביד אחרים הו"ל דבר שלא בא לעולם ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, כמבואר בטור ח"מ סי' רי"ב ובי"ד סי' רנ"ח, דאם אמר חוב שיש לי על פ' יהיה הקדש אינו כלום, וכן דעת הרי"ף והרא"ש והתוס'. והגם דהר"מ סבירא ליה דמדין נדר חייב כמה דיות כו', ואם כן לא מבעיא לדעת רובא דרבוותא דסבירא להו דאין אדם מקדיש מלוה דאינו הקדש, אלא אפילו לסברת הסוברים דיכול להקדיש מלוה כיון דמיעוטא נינהו, מהריק"ו שורש פ"ט, והנמק"י ס"פ יש נוחלין, והמרדכי פרק הספינה והמאור, כאשר אספם הרב בעל בני יעקב דף פ"ב ע"ד יע"ש, לא מצי למימר קים לי, כיון דלא זכו עדין בעלי ההקדש במלו' ההיא, וכל זמן שאינו בחזקת' לא מצו למימ' קי"ל להוציא ממון:

אמנם ממ"ש בשטר ההקדש הנז' שקבלה על עצמה סברת הפוסק המקיים ההקדש הנז' אפילו יהיה סברת יחיד נגד כל חכמי ישראל, ואם כן בנדון דידן דהפוסקים הנז' הם המדברים דמצי להקדיש מלוה שביד אחרים והקדשו הקדש, מכח זה זכה ההקדש בסך אשר ביד הפקידים. ברם גם מזה אין בו תועלת דלא מנע קבלה זו כי אם על עצמה, לא להוציא מיד יורשיה. אמנם, ממ"ש בשטר הנז' ומעתה ומעכ־שיו אני מחייבת עצמי בחיוב גמור ושלם ובשעבוד כל נכסי דקנאי ודאקנה להעמיד סך הקדש הנז' ביד ת"ח הישיבה הנז' אשר פצו שפתי לה' כו', הרי שחייבה עצמה ונ־כסיה לקיום ההקדש בחיוב ושעבוד נכסי, ובכל כי הא הרואה יראה דהכל עולין דאדם מתחייב בדבר שלא בא לעולם ואינו בר־שותו, ואפי' נאמר כי בעת ההיא הנכסים ההמה לא היו בשעבוד ההקדש, אלא אפילו לסברת הסוב־רים דיכול להקדיש מלוה כיון דמיעוטא נינהו, מהריק"ו שורש פ"ט, והנמק"י ס"פ יש נוחלין, והמרדכי פרק הספינה והמאור, כאשר אספם הרב בעל בני יעקב דף פ"ב ע"ד יע"ש, לא מצי למימר קים לי, כיון דלא זכו עדין בעלי ההקדש במלו' ההיא, וכל זמן שאינו בחזקת' לא מצו למימ' קי"ל להוציא ממון:

אמנם ממ"ש בשטר ההקדש הנז' שקבלה על עצמה סברת הפוסק המקיים ההקדש הנז' אפילו יהיה סברת יחיד נגד כל חכמי ישראל, ואם כן בנדון דידן דהפוסקים הנז' הם המדברים דמצי להקדיש מלוה שביד אחרים והקדשו הקדש, מכח זה זכה ההקדש בסך אשר ביד הפקידים. ברם גם מזה אין בו תועלת דלא מנע קבלה זו כי אם על עצמה, לא להוציא מיד יורשיה. אמנם, ממ"ש בשטר הנז' ומעתה ומעכ־שיו אני מחייבת עצמי בחיוב גמור ושלם ובשעבוד כל נכסי דקנאי ודאקנה להעמיד סך הקדש הנז' ביד ת"ח הישיבה הנז' אשר פצו שפתי לה' כו', הרי שחייבה עצמה ונ־כסיה לקיום ההקדש בחיוב ושעבוד נכסי, ובכל כי הא הרואה יראה דהכל עולין דאדם מתחייב בדבר שלא בא לעולם ואינו בר־שותו, ואפי' נאמר כי בעת ההיא הנכסים ההמה לא היו בשעבוד ההקדש, אלא אפילו לסברת הסוב־רים דיכול להקדיש מלוה כיון דמיעוטא נינהו, מהריק"ו שורש פ"ט, והנמק"י ס"פ יש נוחלין, והמרדכי פרק הספינה והמאור, כאשר אספם הרב בעל בני יעקב דף פ"ב ע"ד יע"ש, לא מצי למימר קים לי, כיון דלא זכו עדין בעלי ההקדש במלו' ההיא, וכל זמן שאינו בחזקת' לא מצו למימ' קי"ל להוציא ממון:

אמנם ממ"ש בשטר ההקדש הנז' שקבלה על עצמה סברת הפוסק המקיים ההקדש הנז' אפילו יהיה סברת יחיד נגד כל חכמי ישראל, ואם כן בנדון דידן דהפוסקים הנז' הם המדברים דמצי להקדיש מלוה שביד אחרים והקדשו הקדש, מכח זה זכה ההקדש בסך אשר ביד הפקידים. ברם גם מזה אין בו תועלת דלא מנע קבלה זו כי אם על עצמה, לא להוציא מיד יורשיה. אמנם, ממ"ש בשטר הנז' ומעתה ומעכ־שיו אני מחייבת עצמי בחיוב גמור ושלם ובשעבוד כל נכסי דקנאי ודאקנה להעמיד סך הקדש הנז' ביד ת"ח הישיבה הנז' אשר פצו שפתי לה' כו', הרי שחייבה עצמה ונ־כסיה לקיום ההקדש בחיוב ושעבוד נכסי, ובכל כי הא הרואה יראה דהכל עולין דאדם מתחייב בדבר שלא בא לעולם ואינו בר־שותו, ואפי' נאמר כי בעת ההיא הנכסים ההמה לא היו בשעבוד ההקדש, אלא אפילו לסברת הסוב־רים דיכול להקדיש מלוה כיון דמיעוטא נינהו, מהריק"ו שורש פ"ט, והנמק"י ס"פ יש נוחלין, והמרדכי פרק הספינה והמאור, כאשר אספם הרב בעל בני יעקב דף פ"ב ע"ד יע"ש, לא מצי למימר קים לי, כיון דלא זכו עדין בעלי ההקדש במלו' ההיא, וכל זמן שאינו בחזקת' לא מצו למימ' קי"ל להוציא ממון:

פרי האדמה הלכות אישות פרק טז

אשה שנדבה לצדקה חוב שיש לה על אחר, נחלקו הראשונים אם זכה הקדש. אולם אם קבלה על עצמה סברת הפוסק המקיים, אזלינן בתריה אע"פ שלדעת החולקים א"א לעשות כן אפי' בקנין גמור. ולכאורה זה סותר את מש"כ לעיל מספר זכור לאברהם.

When discussing whether one can donate a debt to *tzedaka*, the sefer Pri Ha'Adama assumes that the acceptance of alternative opinions will make the donation valid, despite the other opinion holding that this cannot be done at all even with a *kinyan*. This would seem to contradict the Zachor L'Avraham cited above.

BAIS HAVAAD
HALACHA CENTER

A 105 RIVER AVENUE
SUITE 301
LAKEWOOD, NJ 08701

P 1.888.485.VAAD(8223)
F 732.577.6218
E INFO@THEHALACHACENTER.ORG
W WWW.THEHALACHACENTER.ORG

Agreement Validation Clause

קנין אודיתא

The Parties hereby admit and confess (with the same effect as if verified by the testimony of 100 valid and consistent witnesses) that this contract was effected and finalized concurrently according to Jewish Law by formal Kinyan Sudar and a Kinyan Agav Karka, and were stated and intended to be effective immediately, all in full accordance with all requisite procedures set out in the Code of Jewish Law (the "Code"). The kinyan was made in a duly constituted Jewish Court of Law which would be considered a

בית דין חשוב

Bais Din Chashuv, in accordance with each of the varying procedures required by all of the various Jewish Halachic authorities, so that all Jewish Halachic authorities deem the terms, obligations and covenants valid, without any Asmachta (as defined in the Code) claim of invalidation and without any other claim of invalidation. In addition, the conditions referred to in this Agreement are and were all set in the manner used by Bnei Gad and Bnei Reuven and in accordance with all other requirements that are set out in the Code for the valid and binding setting of conditions. In addition, The Parties further admit and confess (with the same effect as if verified by the testimony of 100 valid and consistent witnesses) that all obligations, promises, and covenants represented in this Agreement have been effectuated as a personal obligation, in a manner which constitutes a valid Shibud Haguf as well as a Shibud Nechasim, i.e. an obligation on all of their assets, which has been effectuated in the proper manner in accordance with Halachic jurisprudence.

קבלת דעת יחיד

The Parties accept as conclusive and binding the position of any Jewish Halachic authority, even if in the minority or otherwise not generally accepted, that supports the validity and enforceability of this Agreement and its implied intent. The Parties irrevocably and without time limit invalidate and disqualify any witness or judge who testifies or rules, or seeks to testify or rule, that any provision of this Agreement that either party seeks to enforce, is void or unenforceable, in whole or in part, by reason of any defense, counterclaim or otherwise. The Parties are agreeing to all provisions of this Agreement knowingly and willingly and without duress or pressure. The Parties, irrevocably and without time limit, void any declaration of disclaimer (including any declaration of disclaimer that purports to disclaim the voiding effect of this paragraph, ad infinitum) that they may ever have made regarding this Agreement, and they represent and warrant that they did not make or purport to make any such declaration of disclaimer. The Parties hereby irrevocably void and waive any defense or counterclaim that could void or impair or in any way limit the validity and enforceability of this Agreement. Any controversy or claim arising out of or associated with this agreement shall be settled by arbitration administered the Bais HaVaad Rabbinical Court or their designee in accordance with their Commercial Arbitration Rules. Judgment on the award rendered by the arbitrator(s) may be entered in any court having jurisdiction thereof. The Partners have accepted the Bais Din of the Bais HaVaad Rabbinical Court, and its arbitration agreements with a valid Kinyan. This Agreement is intended to be, and is, binding, consistent with the binding nature of all agreements, documents, obligations and acquisitions that are properly effected in a Jewish Court of Law in accordance with the laws and rules established by Rabbinical authorities. THIS IS ALL VALID AND IN GOOD STANDING.

ביטול מודעה

_____ _____

Sample Validation Agreement to be added to standard contracts.
Please reach out to Bais HaVaad office to receive usable format.

דוגמא לסעיף הסכם:

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION

To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION

Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms.

Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance, enabling participants to have the tools to proclaim with confidence, "Yes. *Nossasi venosati be'emunah!*"

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a שאלה, but, more important - why.

Only through עמלות בתורה — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Fulfillment and satisfaction in the realm of the divine is like no other. A *mesayem masechta* revels in the transcendent feeling of his accomplishment. Truly sublime and the envy of his peers.

Contemporary businessmen have their own, unique, 'siyum hashas' at the completion of Yorucha corriculum. It is the moral imperative of a frum yid, and now accessible to all.

The *hadran alach* of Yorucha is the ultimate badge of honor and medal of distinction for the businessman of our times.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I
Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II
Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat and Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum -1
- Ta'os and Mate' Akum -1
- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Headhunting - Recruitment and Ma'arufia - 1
- Halachos of Employment -3
- Hiring Jewish - 1
- Halachic Deals and Documents - 3
  - Understanding Asmachta
  - Agreements and Kinyan Devarim
  - The Halachic "Agreement Validation" Clause
- Non-Competes and Non-Circumvent Agreements - 1
- Partnership Structuring - 2
- Corporations, Trusts and Legal Entities - 1
- Hasogas Gevul and Competition - 2

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III
Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments and Kinyanim

- Kinyanim Expounded - 2
- Mi Shepara, Mechusar Amana etc. - 2
- Situmta - The Kinyanim of the Marketplace - 1
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 4

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser
  - As a Business and Individual

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

* Number of weeks for this topic

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara in Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika:Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

888.485.VAAD(8223) #303
yorucha@baishavaad.org
baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.

CURRENT CHABUROS

Five Towns • Belle Harbor • Chicago • Queens • Lakewood • Jackson • Philadelphia • Lido Beach • Staten Island • Monsey • Detroit
Los Angeles • Baltimore • Far Rockaway • West Hempstead • Franklin Square • Cleveland • Flatbush • Toronto • Boro Park • Minneapolis